Türk Kütüphaneciliği, 34, 4 (2020), 744-772
Doi: 10.24146/tk.788519

Ortaokul Beşinci Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında ve Resimlerinde Kütüphane Algıları

Library Perceptions in the Written Expressions and Drawings of Middle School Fifth Grade Students

Malik Yılmaz[*] ve Nermin Çakmak[**]

Öz

Yaşam boyu öğrenme ve enformasyon okuryazarlığı kavramlarının öne çıktığı günümüzde, çocuklara okul öncesi dönemden başlayarak erken yaşta kütüphane kullanma alışkanlığı kazandırmak, onların ileriki yaşamlarında sürekli gelişimlerine ve kütüphaneye yönelik olumlu bir algı edinmelerine yardımcı olabilecektir. Ancak öğrencilere kütüphane alışkanlığı kazandırabilecek ortamı yaratmak ya da kütüphane programı oluşturmak için öncelikle onların kütüphane ile ilgili var olan bilgi yapılarının ve deneyimlerinin bilinmesi gerekmektedir. Dolayısıyla bu araştırmanın temel amacı, ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin kütüphane algılarını ortaya çıkartmaktır. Araştırmada öğrencilerin kütüphane ile ilgili algılarını, düşüncelerini ve deneyimlerini ortaya çıkartmak için nitel araştırma yaklaşımlarından yararlanılmıştır. Bu bağlamda araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim ve sanat temelli araştırma desenleri kullanılmıştır. Veriler; amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak, Erzurum ilindeki biri özel ikisi devlet olmak üzere üç ortaokulda beşinci sınıfa giden 72 öğrenciden çizme ve yazma tekniği ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada öğrencilerin tamamına yakınının kütüphane ile ilgili bilgilerinin olduğu, kütüphaneye karşı tutumlarının olumlu olduğu, kütüphane deyince akıllarına gelen ilk şeyin kitap ve raf olduğu, kütüphaneye özellikle kitap okumak ve ders çalışmak için gittikleri, kütüphaneyi sessiz ve rahat bir ortam olarak gördükleri belirlenirken; aynı zamanda öğrencilerin çoğunda kütüphaneci olgusunun oluşmadığı, yazılı anlatımlarında ve resimlerinde kütüphanenin işlevsel özelliklerinden çok mekânsal özelliklerine yer verildiği gibi sonuçlara ulaşılmıştır. Bu çalışmanın sonuçlarının kütüphaneciler, akademisyenler, okul yöneticileri, öğretmenler, aile ve karar vericiler arasında konunun önemine ilişkin farkındalık sağlamasında ve bu yöndeki ortak çalışmaların artmasında etkili olması beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: *Kütüphane; kütüphane algısı; yazılı anlatım; resim; ortaokul öğrencileri.*

[*] Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. E-posta: malik.yilmaz@atauni.edu.tr
Asistant Prof., Atatürk University Department of Information and Records Management, Turkey
[**] Dr. Öğr. Üyesi, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. E-posta: nermin.cakmak@atauni.edu.tr
Asistant Prof., Atatürk University Department of Information and Records Management, Turkey

Geliş Tarihi - *Received*: 31.08.2020
Kabul Tarihi - *Accepted*: 29.12.2020

Abstract

Today, when the concepts of lifelong learning and information literacy come to the fore, getting children adopt the habit of using the library at an early age starting from the preschool period will help them to develop continuously and have a positive perception of the library in their future lives. However, in order to create an environment that can give students a library habit or to create a library program, it is necessary to know their existing knowledge structures and experiences about the library. Therefore, the main purpose of this study is to reveal the library perceptions of fifth grade middle school students. In the study, qualitative research approaches were used to reveal students' perceptions, thoughts and experiences about the library. In this context, phenomenology and art-based research designs from qualitative research designs were used in the study. The data were obtained from 72 fifth grade students in three secondary schools, one private and two state, in Erzurum using the purposeful sampling method. Content analysis method was used in the analysis of the data. In the study, it was determined that almost all of the students have information about the library, their attitude towards the library is positive, the first thing that comes to mind about library is the book and the shelf, they go to the library especially to read books and study, and they see the library as a quiet and comfortable environment. At the same time, it was concluded that the concept of librarian was not formed in most of the students and that their written expressions and drawings included the spatial features of the library rather than its functional features. The results of this study are expected to be effective in raising awareness of the importance of the issue among librarians, academics, school administrators, teachers, family and decision-makers and in increasing collaborative work in this direction.

Keywords: *Library; library perception; written expression; drawing; middle school students.*

Giriş

Kütüphaneler, basılı ve elektronik enformasyon kaynaklarının sağlandığı, düzenlendiği ve kullanıma sunulduğu kurumlardır. Bu kurumların en önemli görevi, sahip olduğu enformasyon kaynakları ve sunduğu enformasyon hizmetleri ile bireyin bilgi gereksinimini karşılamak, onun bilgilenmesine ve öğrenmesine katkı sağlamaktır. Günümüzde toplumlar için, bilgi toplumu olma yolunda bireylerin yaşam boyu öğrenme çabası içine girmelerini ve enformasyon okuryazarı olmalarını sağlamak bir zorunluluktur. Değişimin hızlı yaşandığı ve değişime neden olan bilginin bir entelektüel malvarlığı olarak kabul edildiği günümüzde, bireylere bilginin değerinin, öneminin ve bilgiyi elde edebilmelerini sağlayacak yolların öğretilmesi gereklidir. Çocuklara bilginin değerinin erken yaşlarda öğretilmesi, çocukların gelecek yaşamlarında kütüphaneleri ve bilgi kaynaklarını etkin bir şekilde kullanmalarını da sağlayabilecektir. Kütüphane hizmetleri günümüzde sadece yetişkinler için değil, çocukların gelişimi için de oldukça önemli bir duruma gelmiştir (International Federation of Library Associations and Institutions [IFLA], 2003). Kütüphane hizmetleri sayesinde çocukların bilgi erişim, farklı kültürleri tanıma, enformasyon okuryazarlığı ve yaşam boyu öğrenme gibi temel becerileri elde etmeleri mümkün olabilmektedir. Dijital çağda, dünya çapında bütün çocukların bilgiye eşit haklarla erişmeleri, yaşam boyu öğrenme ve enformasyon okuryazarlık becerilerine sahip olmaları, kendilerine özgü yeteneklerinin ve kişisel gelişimlerinin desteklenmesi ve geliştirilmesi toplumların önceliği durumuna gelmiştir (IFLA Library Services, 2018, s. 4).

Çocuk ve genç yetişkinler için halk ve okul kütüphaneleri, onların bilgi edinmeleri ve gelişimleri için gerekli kurumların başında gelmektedir. Her tür okuryazarlık becerisinin en iyi şekilde inşa edilmesi çocukluk ve gençlik dönemindedir. Erken çocukluk okuryazarlığı önemlidir. Bir kişi bilgiye ne kadar erken yaşlarda erişirse, bu erişim o kadar verimli olabilecek ve yaşam boyu sürebilecektir (IFLA Library Services, 2015, s. 1). Toplumun önemli bir kısmını oluşturan çocukların eğitimine, bilgilenmesine, dinlenmesine, boş zamanlarını değerlendirmesine ve geleceğe hazırlanmasına doğrudan katkı sağlayan ve onlara hitap eden üç tür kütüphaneden söz edilebilir. Bunlar, halk, çocuk ve okul kütüphaneleridir.

Halk kütüphaneleri, toplumun tüm kesimine ayrım gözetmeden ücretsiz enformasyon hizmeti sunan ve bulunduğu bölgenin kalkınmasını destekleyen demokratik kurumlardır (Ersoy ve Yılmaz, 2009, s. 809). Bu kütüphaneler bilginin, fikrin ve insan hayal gücünün yaratıcı ürünlerini toplama, koruma, düzenleme, yayma ve iletmede basılı, görsel-işitsel ve elektronik formatlardaki materyalleri kullanır (Usherwood, 2004, s. 530). Halk kütüphanelerinin oluşumu ve hizmet sunduğu hedef kitlenin niteliği ve niceliği ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Bu bağlamda halk kütüphanelerinin hizmet sunduğu kullanıcı grubu içinde farklı öncelikleri, özellikleri ve ihtiyaçları ile öne çıkan bir grup vardır ki o da çocuklardır. IFLA 0-18 Yaş Çocuklara Yönelik Kütüphane Hizmetleri Rehberi'nde (IFLA Guidelines for Library Services to Children aged 0-18) Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin (The United Nations Convention on the Rights of the Child-UNCRC) 1. Maddesi uyarınca 18 yaşına kadar her insan çocuk sayılmaktadır ilkesinden yola çıkılmış ve rehberin hedef kitlesi 0-18 yaş aralığı çocuklar olarak belirlenmiştir (IFLA Library Services, 2018, s. 4). Rehber, genel olarak çocuk kütüphanelerine ve hizmetlerine odaklanmıştır. Ancak rehberin amaçlarından biri de farklı ülkelerdeki halk kütüphanelerinde çocuklara yönelik yüksek kalitede ve modern hizmetlerin uygulanmasında onları desteklemektir. Türkiye'de çocuk kütüphaneleri çoğunlukla halk kütüphanelerine bağlı olarak hizmet sunmaktadır. Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği'nde (2012) çocuk kütüphanesi "İl veya ilçe halk kütüphanesine bağlı olarak on dört yaşına kadar olan çocuklara ayrı bir binada hizmet veren kütüphane" olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda, ülkemizde halk kütüphanelerinin çocuklara yönelik kütüphane hizmetleri arasında çocuklarda okuma kültürü ve kütüphane kullanma alışkanlığı sağlama, eğitimi destekleme, çocuk ve gençlerin zihinsel yaratıcılıklarını geliştirmelerinde fırsatlar sunma yer almaktadır.

Çocuk kütüphanelerinin amaçlarına ve işlevlerine tüm dünyada geçerli olabilecek genel bağlamda bakıldığında, fırsat eşitliğinin ön plana çıktığı görülmektedir. Çocuk kütüphaneleri, çocukların ve genç yetişkinlerin bilgiye erişmesi için eşit olanakların sunulduğu yerlerdir. Bu doğrultuda çocuk kütüphaneleri; ırkı, cinsiyeti, inancı, kültürel değerleri, eğitimi, fiziksel ve zihinsel becerileri ve sosyo-ekonomik durumu ne olursa olsun bütün çocukların bilgi edinmelerine ve yaşam boyu öğrenmelerine katkı sağlar. Bununla birlikte bu kütüphaneler, çocukların eğitim, bilgi ve kişisel gelişimlerindeki gereksinimlerini karşılamalarında, 21. yüzyıl becerilerini kazanmalarında, geleceğe hazırlanmalarında ihtiyaç duydukları bilgiye eşit olarak erişmelerinde ve demokratik bir toplumun oluşmasında önemli bir rol oynar. Çocuk kütüphaneleri ayrıca çocukların dinlenebilmelerini, çeşitli becerilerini ortaya koyabilmelerini ve boş vakitlerini anlamlı şekilde geçirebilmelerini sağlayacak çeşitli etkinlikler düzenleyerek çocukların ruh ve beden sağlığını ve mutluluğunu da destekler ve

korur (IFLA Library Services, 2018, s. 5). Çocuk kütüphaneleri, çocukların okumayı öğrenme sürecini desteklemede ve tüm medyaya erişimlerini sağlamada özel bir sorumluluğa sahiptir. Bu kütüphaneler çocukları zihinsel olarak güçlendirdiği gibi özgürlüklerini ve güvenliklerini de savunmaktadır. Ayrıca çocukları kendine güvenen ve yetkin insanlar olmaya teşvik etmektedir. Dolayısıyla çocuklara kendi başlarına ilk defa vatandaş olma deneyimini sunmaktadır (IFLA Library Services, 2015, s. 1). Bu açıdan çocuk kütüphaneleri de halk kütüphaneleri gibi çocukları geleceğe hazırlama ve onların bilgi okuryazarı olmasında önemli görevler üstlenmiştir.

Çocuklara yönelik hizmet sunan bir diğer kütüphane türü de eğitimi destekleyen ve eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen okul kütüphaneleridir. IFLA/UNESCO Okul Kütüphaneleri Manifestosu'na göre (IFLA/UNESCO School Library Manifesto, 1999) okul kütüphanelerinin amaçları arasında, okulun misyonu, hedefleri ve müfredatı çerçevesinde öğretim materyallerini geliştirmek; çocuklara/öğrencilere yaşam boyu okuma ve kütüphane kullanma alışkanlığı kazandırmak; bilgiyi, hayal gücü ve zevklerini geliştirmeleri ve bilgiyi yeniden üretebilmeleri için fırsatlar sunmak; çocukların/öğrencilerin yerel, bölgesel, ulusal ve küresel kaynaklara erişimlerini sağlamak; kültürel ve sosyal farkındalığı ve duyarlılığı teşvik eden etkinlikler düzenlemek; okulun misyonuna ulaşmak için öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve velilerle çalışmak sayılabilir.

Okul kütüphaneleri, enformasyon kaynaklarına fiziksel ve entelektüel erişim sağlamalarından ve eğitim için hayati öneme sahip olmalarından ötürü, öğrencilerin eğitim becerilerinin geliştirilmesi için çok önemlidir. Örneğin; Milli Eğitim Bakanlığı'nın Dünya Bankası ile yaptığı TIMSS 2011 (Trends in International Mathematics and Science Study/Uluslararası Matematik ve Fen Eğilimleri Araştırması) raporunda okullarında kütüphane olmayan öğrencilerin matematik testinde başarı düzeylerinin düşük olduğu, buna karşılık dersi ve müfredatı destekleyen okul kütüphanesi bulunan okullardaki öğrencilerin nispeten daha başarılı oldukları ve hatta kitap sayısı arttıkça öğrencilerin başarı düzeylerinin de arttığı belirlenmiştir (İleri, 2017, s. 260-261). Ancak, öğrenci başarısında tek başına müfredatı destekleyen kitap sayısının yeterli olmayacağı söylenebilir. Öğrencilerin derslerini destekleyen kitapları, genel kültür ve yeteneklerini geliştirmeye yönelik diğer kaynakları kullanmalarında, kütüphane kullanma alışkanlığı kazanmalarında, kitap ve kütüphaneye yönelik olumlu tutum ve algı oluşturmalarında kütüphanecilik ve pedagoji eğitimi almış nitelikli okul kütüphanecilerinin varlığı gereklidir. Aynı zamanda öğrencilere kütüphane kullanma alışkanlığı kazandırılmasında öğretmenler de kilit rol oynarlar. Bu bağlamda kütüphaneci ve öğretmen iş birliği kaçınılmazdır. IFLA Okul Kütüphanesi Rehberi'nde (IFLA School Library Guidelines) de belirtildiği gibi okul kütüphanelerinin rolü öğretme ve öğrenmeyi kolaylaştırmak olduğu için, okul kütüphanelerinin hizmet ve faaliyetlerinin, sınıf öğretmenleriyle aynı eğitim ve hazırlık düzeyine sahip okul kütüphanecileri ile birlikte yürütülmesi önemlidir (IFLA School Libraries, 2015, s. 7). Kütüphaneciler ve öğretmenler iş birliği yaparak birlikte çalıştıklarında, öğrencilerin okuma yazma, öğrenme, problem çözme, bilgi ve iletişim teknolojisi becerilerinde daha üst seviyelere çıkmaları sağlanabilir.

Her okulda kütüphanenin bulunması ve her kütüphanede de kütüphanecilik ve pedagoji eğitimi almış nitelikli okul kütüphanecilerinin varlığı gerekli ve önemlidir. Ancak ne yazık ki halen Türkiye'de okul kütüphanelerinin Türk Milli Eğitim sistemi içerisindeki

rolünün ve etkinliğinin tam olarak anlaşılamadığı ve kütüphanelerin eğitimin ayrılmaz bir parçası olarak görülmediği söylenebilir (Koç, 2013, s. 104). Bununla birlikte okulda kütüphane bulunmasına karşın, mesleki eğitim almış kütüphaneci istihdam edilmesinin istenilen düzeyde olmaması da ayrı bir sorundur. Nitekim Yüksel Durukan'a göre (2015, s. 106) okul kütüphanesi, kütüphaneci olmadan kurulabilir ama kütüphanenin yaşaması, hizmetlerinin sürdürülebilmesi ve öğrencilerle bir bağ kurulabilmesi, kütüphanecisiz mümkün değildir.

Çocukların kütüphane kullanma alışkanlığı kazanmalarında ve kütüphaneye yönelik olumlu tutum ve algı geliştirmelerinde bir diğer önemli unsur da çocuklara bilgi sunan halk, çocuk ve okul kütüphanelerinin çocukların dünyasına göre tasarlanmasıdır. Çocuklara yönelik kütüphane tasarımında kütüphane mobilyaları, renk kullanımı, aydınlatma, güvenlik (çocukların düşme gibi durumlarda zarar görmeyeceği biçimde) gibi unsurlara dikkat edilerek; kütüphaneler çocukların ilgisini çekecek, yaratıcılıklarını ve hayal güçlerini geliştirecek oyun alanlarını, oyuncakları (Yılmaz, 2011), tasarım stüdyolarını ve bilgi teknolojilerini barındırmalıdır (Yüksel Durukan, 2015, s. 116). Çocuklara yönelik kütüphane tasarımında, kütüphane bina içinde merkezi konumda olmalı (halk kütüphaneleri içindeki çocuk kütüphaneleri ve okul kütüphaneleri) ve davetkâr bir atmosfer yaratılmalıdır. Bu, çocukların kütüphaneden ayrılmamalarını, kütüphanede zaman geçirmekten ve kitap okumaktan zevk almalarını teşvik edebilir. Ayrıca kütüphane binaları, çocukların sosyalleşebilmelerini, diğerleri ile iletişim kurabilmelerini ve oyun oynamalarını kolaylaştıracak tasarıma sahip olmalıdır (IFLA Library Services, 2018, s. 13). Söz konusu unsurlar da çocukların kütüphane kullanma alışkanlıkları kazanmalarını ve bu alışkanlıklarını sürdürmelerini destekleyecektir.

Halk, çocuk ve okul kütüphaneleri genel olarak değerlendirildiğinde, çocukların araştırma yapmalarında, onları desteklemede ve onlara rehberlik etmede, okuma alışkanlığı kazanmalarında, dinlenmelerinde, boş vakitlerini değerlendirmelerinde, akademik başarılarını artırmalarında, bilgiye eşit haklarla erişim sağlamalarında, kendilerinin farkına varmalarında, 21. yüzyıl bilgi ve becerilerini kazanmalarında ve bunları etik ilkeler çerçevesinde yaşamlarına uyarlamalarında önemli role sahiptir (Cevher, 2015; Öçalan, 2010; Önal ve Topçu, 2013). Ayrıca bu kütüphaneler çocukların kütüphane algılarının oluşmasında ve kütüphane kullanma alışkanlıklarının gelişmesinde de oldukça önemlidir.

Çocuklar yaşamları boyunca bazı düşünce ve deneyimlere sahip olurlar. Bu deneyimlerini söz, yazı veya resim yoluyla başkalarına iletebilirler. Dil, çocukların bilgi, düşünce ve deneyimlerini başkalarıyla paylaşmalarını sağlar, ayrıca fikirlerini düzenleyebilmelerini ve duygularını ifade edebilmelerini de mümkün kılar. Çocuklar, okula gidinceye kadar temel dil becerilerini kazanmış olurlar. Dil gelişimi sözlü ve yazılı iletişimle ilgilidir. Sözlü iletişim daha erken yaşta gelişirken; yazılı iletişim ise okulla başlamaktadır. Resim ise çocukların deneyimini, iç dünyasını, düşüncesini ve bilgi yapısını ortaya koymada kullanılan önemli araçlardan biridir. Resim, bireyin zekâsını, sosyal, kültürel, eğitim vb. edinimlerini, psikolojik ve kişilik özelliklerini çevresiyle paylaşmasını olanaklı kılar (Savaş, 2014, s. III). Çocuklar da duygu ve düşüncelerini resim ya da çizimlerle daha iyi anlatabilirler (Benek ve Akçay, 2018, s. 82). Vygotsky'e göre (Erişti ve Belet, 2010, s. 247'de aktarıldığı gibi) çocuklar hem yazılı hem de resimsel ifade biçimlerini yalnızca doğal yollarla

öğrenmezler. Onlar bilgiyi zihinlerinde yapılandırırlar, düşünürler, yaşıtları ve çevresindekilerle etkileşim sonucu mantıksal olarak yorumlarlar. Dolayısıyla çocuklar geçmiş deneyimlerini ve var olan bilgi yapılarını yaş düzeyine göre yazılı veya görsel formlarla anlatırlar. Resim yoluyla, çevreleriyle bir çeşit iletişim kurarlar (Savaş, 2014, s. V). Bu çalışmada da öğrencilerin kütüphane ile ilgili algılarının oluşmasında içinde bulundukları sosyo-kültürel çevre, aldıkları eğitim, okul çevresi (örneğin okulda kütüphane bulunması veya bulunmaması ve kütüphaneci olması veya olmaması), geçmiş yaşantıları ve bireysel yolla edindikleri bilgi yapılarının etkili olduğu ortaya konulmuştur. Çocukların kütüphanelere karşı olumlu tutum geliştirmelerinde ve kütüphane alışkanlığı kazanmalarında kütüphaneyle erken yaşta tanışmaları önemlidir. Bununla birlikte çocukların kütüphane ile ilgili deneyimlerinin ve algılarının oluşmasında öncelikle aile bireyleri ve sonrasında ise halk, çocuk ve okul kütüphaneleri, kütüphaneciler, okul ve öğretmenler etkilidir.

Çocukların içsel dünyalarında var olan gizli deneyimler, farklı yöntemlerle ortaya çıkarılabilmektedir. Söz konusu yöntemlerden bazıları da bu araştırmada kullanılan 'sanat temelli araştırma deseni' ve 'çizme ve yazma tekniği'dir. Sanat temelli araştırma deseni 1990'larda ortaya çıkmış ve özellikle eğitim, psikoterapi ve antropoloji gibi alanlarda kullanılmıştır (Moola, 2020, s. 2-3). Çizme ve yazma tekniği ise ilk olarak 1980'lerde İngiltere'de çocuk sağlığı çalışmaları için geliştirilmiştir (Hartel, 2014, s. 1351). Özellikle psikologlar uzun süredir çocukların zekâlarını, psikolojik ve zihinsel sağlıklarını anlamak için onların çizimlerinden yararlanmışlardır (Çelebi Erdoğan, 2019, s. 39). Çünkü çocuklar duygu ve düşüncelerini çoğu zaman resim ve çizimlerle çok daha rahat ifade edebilirler (Benek ve Akçay, 2018, s. 82). Çocuklar, yazılı (okuma ve yazmayı bilme durumuna bağlı olarak) veya sözlü olarak ifade edemedikleri veyahut ifade ederken açıklamaktan çekindikleri düşüncelerini veya korktukları durumlarda iç dünyalarını çizdikleri resimlerle çok daha kolay aktarabilirler. Çocuklar, resimleriyle sadece bir sanat ürünü ortaya koymazlar, Çizdikleri resimlerle onları tanımaya yarayacak önemli ipuçlarını da verirler. Çocuklar, ruhsal yaşantılarını/iç dünyalarını, duygu ve düşüncelerini bazen farkında olmadan çizdikleri resimlere yansıtırlar. Dolayısıyla, çocuğun bir konudaki deneyiminin ne olduğu anlaşılmak istendiğinde çizdiği resimler incelenebilir (Savaş, 2014, s. III). Bu nedenle özellikle sağlık, psikoloji, eğitim ve antropoloji alanlarında çocuk resimlerinden yararlanıldığı görülmektedir (Örneğin; Erişti ve Belet, 2010; Machenjedze, Malindi ve Mbengo, 2019; Moola, 2020; Sadık, Çakan ve Artut, 2011).

Bu araştırmanın çalışma grubunu oluşturan 10-11 yaş aralığındaki çocukların kütüphane algılarını anlamak için hem yazılı hem de resimli anlatımlarından yararlanılmıştır. Literatür genel olarak değerlendirildiğinde, çocukların bir kavramı veya konuyu nasıl algıladıklarını çizme ve yazma tekniği kullanarak araştıran pek çok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmaların daha çok psikoloji, sağlık (Burkert, Unterleitner, Rásky ve Sprenger, 2020; Hilário ve Augusto, 2019; Machenjedze, Malindi ve Mbengo, 2019; Ogina, 2012) ve eğitim (Benek ve Akçay, 2018; Dondukov, 2020; Erişti ve Belet, 2010; Erişti ve Kurt, 2011; Horstman, Aldiss, Richardson, ve Gibson, 2008; McMullena, MacPhailb ve Dillonc, 2019; Sewell, 2011) alanlarında olduğu dikkat çekmektedir. Kütüphane ve enformasyon bilimi alanındaki çalışmalara bakıldığında ise, Toronto Üniversitesi Bilgi Fakültesi'ndeki yüksek lisans programındaki öğrencilerin enformasyon ile ilgili algılarının ortaya çıkarılması için

yapılan çalışmada, çizme ve yazma tekniğinin kullanıldığı görülmektedir (Hartel, 2014). Söz konusu bu çalışmada incelenen grubun yaş aralığı 22-58'dir. Bu çalışma, kütüphane algısını ortaya çıkarmaya yönelik değildir. Hartel ve Savolainen (2016) de çalışmalarında iSchool (Bilgi Okulu)'daki lisans öğrencilerinin bilgi ile ilgili resimsel metaforlarını incelemişlerdir. Benzer başka bir çalışmada da Avustralya'daki belge ve arşiv yönetimi alanındaki lisans öğrencilerinin ve uygulayıcıların bilgiyi nasıl görselleştirdikleri araştırılmıştır. Ancak bu araştırmanın çalışma grubunun yaş aralığı 19 ile 73'tür ve ayrıca araştırma yine kütüphane algısı ile ilgili değildir (Joseph ve Hartel, 2017). Fakat Xu, Wang, Sturm ve Wu (2020) araştırmalarında 3-6 yaş arası çocukların kütüphane hakkındaki görüşlerini, fikirlerini ve anlayışlarını ortaya çıkarmak için görüşme, fotoğraf ve çizim yaklaşımlarını kullanmışlardır. Bu önemli bir çalışma olmakla birlikte, okul öncesi çocuklar üzerinde yapıldığı için çalışmamızda incelenen öğrenci grubundan yaşça ayrışmaktadır. Ayrıca söz konusu çalışmada veri toplamak için sadece çizim tekniği kullanılmamıştır. Başka bir çalışmada da Çelebi Erdoğan (2019) çizme ve yazma tekniğini kullanarak öğrencilerin kütüphaneye karşı algılarını ortaya çıkarmayı amaçlamıştır. Yine bu çalışma ilkokul 1. ve 4. sınıf düzeylerindeki 6-10 yaş aralığındaki öğrencileri kapsamaktadır.

Bu çalışma, ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin kütüphane algılarını saptamaya yöneliktir. Çalışmada öğrencilerin kütüphane ile ilgili algılarının yazılı ve resimli anlatım yoluyla belirlenmesi amaçlanarak, bu sayede çocukların iç dünyalarındaki kütüphane kavramının nasıl olduğu ve bu kavramı nasıl anlamlandırdıkları ve algıladıkları ortaya konulacaktır. Böylece öğrenciler kütüphane algılarını yazılı ve resimli anlatım yoluyla ifade ederek, sadece kütüphaneye ilişkin bilgilerini değil, deneyimlerini ve bu deneyimlere yükledikleri anlamları da açığa çıkaracaklardır. Bu bağlamda araştırma sonuçlarının kütüphanecilere/okul kütüphanecilerine, öğretmenlere, okul ve kütüphane yöneticilerine, karar vericilere, ailelere ve bu konudaki araştırmacılara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı ve Sorusu

Araştırmanın temel amacı, ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında ve resimlerinde kütüphane algılarını ortaya koymaktır. Araştırmada belirlenen amaç çerçevesinde aşağıdaki soruya yanıt aranmıştır:

- Ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin (10-11 yaş aralığı) yazılı anlatımlarında ve resimlerinde kütüphane algıları nasıldır?

Yöntem

Araştırma Deseni

Çalışmada nitel araştırma desenlerinden olgubilim (phenomenology) ve sanat temelli araştırma (art based inquiry) desenleri kullanılmıştır. Olgubilim yaklaşımında, bireylerin bir olgu (bireyin deneyimlediği her şey) ile ilgili deneyimlerinin özünü, bireyin doğrudan kendisinden derinlemesine elde etmek amaçlanmaktadır (Creswell, 2007, s. 58).

Sanat temelli araştırma deseni ise, resim, müzik, görsel sanatlar, fotoğrafçılık gibi yaratıcı sanatlar ile sosyal bilim araştırmaları içindeki yöntemlerin yaklaşımlarını birleştirmiştir (Sinner, Leggo, Irwin, Gouzouasis ve Grauer, 2006, s. 1226). Sanat temelli araştırma, bu çok çeşitli yaratıcı formlar aracılığıyla bireylerin günlük yaşantıları, psikolojik

ve sağlık durumları gibi farklı deneyimlerini anlamaya ve derinlemesine bilgi elde etmeye yardımcı olmaktadır (Finley, 2008, 6. bölüm). Özellikle çocukların aktarmakta zorlandıkları düşüncelerini dışa vurmalarında sanat temelli araştırmanın etkili bir yöntem olduğu belirtilmektedir (Türkcan ve Bozkurt, 2015, s. 1508). Pek çok araştırmada öğrenci algılarının, hayal güçlerinin ve deneyimlerinin belirlenmesinde resim gibi sanatsal anlatımlardan yararlanıldığı görülmektedir (Benek ve Akçay, 2018; Çelebi Erdoğan, 2019; Erişti ve Belet, 2010; Erişti ve Kurt, 2011; Pridmore ve Bendelow, 1995; Sewell, 2011). Bu çalışmada her iki araştırma deseni kullanılarak, ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin kütüphane algıları, yazılı anlatımlarına ve resimlerine dayalı olarak incelenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırma, Erzurum il merkezinde yer alan Atatürk Üniversitesi Aydın Doğan Özel İlköğretim Okulu (ATAÜNİADÖİO, n=16), Sabancı Ortaokulu (SO, n=41) ve Orgeneral Selahattin Demircioğlu Ortaokulu (OSDO, n=15) olmak üzere üç okulda, 2018-2019 güz döneminde toplam 72 ortaokul beşinci sınıf öğrencisi ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmada katılımcı sayısı (n=72) nitel araştırmalar doğrultusunda değerlendirildiğinde, ortaya çıkarılmak istenen olgu hakkında derinlemesine bilgi elde edilmesine olanak sağlaması açısından yeterli düzeydedir (Padgett, 2008, s. 56). Öğrencilerin 31'i kız, 41'i de erkektir.

Çalışma grubunun belirlenmesinde nitel araştırma yaklaşımlarından amaçlı örnekleme yöntemlerinden kolay ulaşılabilir durum örneklemesi kullanılmıştır. Nitel araştırmalarda temel yaklaşım; araştırmacının problem veya araştırma sorusunu en iyi biçimde anlamasına yardımcı olacak katılımcıların veya belgeler ya da görsel materyaller gibi diğer alanların/konuların amaçlı olarak seçilmesidir (Creswell, 2014, s. 189). Kolay ulaşılabilir durum örneklemesi yöntemi ise araştırmaya pratiklik ve hız kazandırır. Bu yöntemde araştırmacı, yakın ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 113). Bu çalışmada da araştırmacıların yaşadıkları il olan Erzurum'daki üç ortaokul belirlenmiştir. Bu doğrultuda, çalışma grubu olarak 10-11 yaş aralığındaki ortaokul beşinci sınıf öğrencileri seçilmiştir. Çocukların resim çizmedeki gelişim evrelerinden biri olan 'Gerçeklilik Dönemi' (9-12) içerisinde yer alan bu yaş aralığındaki çocuklarda gerçeklik, gözle görülür şekilde artar. Bu çocuklar toplumun bir üyesi olduklarının farkındadır ve bu farkındalık çocukların çizgilerine de yansımaya başlar. Bu dönemde kız, erkek; genç, yaşlı çizimleriyle cinsiyet ayrımı, taban ve ufuk çizgileri netleşir. Renk uyumu ve estetik kaygı kendisini gösterir (Halmatov, 2015, s. 24). Bu dönemdeki çocuk, alt yaş grubundaki çocuklara oranla resimlerini daha ayrıntılı ve gerçekçi bir yaklaşımla çizmektedir. Bu dönemde çocukların en büyük ihtiyaçlarından biri, kendi kişiliklerini bulmaları, kendi güçlerinin farkına varmaları ve kendi grupları içinde kendi ilişkilerini geliştirebilmeleridir. İkinci olarak da her çocuğun, çevresi ve çevresini oluşturan nesneler ve malzemeler ile olan içten ilişkisini keşfetme ihtiyacı gelmektedir (Yavuzer, 2005, s. 65). Bu bağlamda çalışmanın ortaokul beşinci sınıf düzeyinde yapılmasının nedeni, bu yaş grubundaki çocukların büyük çoğunluğunun kütüphane olgusunu öğrenmeleri ve kütüphane algılarını yazılı anlatım ve resimleriyle rahatlıkla ifade edebilecekleri düşüncesidir.

Veri Toplama

Araştırmada verilerin toplanmasında çizme ve yazma tekniği (draw and write technique) kullanılmıştır. Çizme ve yazma tekniği, görsel bir nitel veri toplama tekniğidir (Hartel, 2014, s. 1351). Bu teknikte katılımcılardan, bir yazma alıştırması, röportaj veya odak gruplarıyla birlikte bir çizim etkinliği yapmaları istenir (Pridmore ve Bendelow, 1995). Çizme ve yazma tekniği genellikle çocuklara sınıfta öğretmenler ve/veya araştırmacılar tarafından uygulanır (Hartel, 2014, s. 1351). Bu çalışmada da teknik, araştırmaya dâhil olan 72 ortaokul beşinci sınıf öğrencisine sınıf ortamında araştırmacılar tarafından resim dersinde, dersin öğretmeni ile birlikte uygulanmıştır. Ders süresi 40 dakikadır. Araştırmacılar tarafından öğrencilerden ders süresi içinde kendilerine verilen A4 kâğıdına kütüphane hakkında ne düşündüklerine yönelik resim çizmeleri ve ayrıca resimlerinde ne anlattıklarını yazmaları istenmiştir. Araştırmanın tamamen gönüllülük esasına dayandığı uygulamanın başında öğrencilere açıklanmış ve öğrencilere rahat bir ortam sağlanmıştır.

Araştırmaya dâhil olan ATAÜNİADÖİO'da kütüphane mevcuttur. Ancak kütüphanede Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezunu kütüphaneci bulunmamaktadır. Diğer iki devlet okulunda ise kütüphane bulunmamaktadır.

Veri Analizi

Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi, nitel ve nicel araştırma yaklaşımlarında kullanılan, metinlerden, mesajlardan ve belgelerden anlam çıkarmaya yarayan çok amaçlı veri analiz yöntemidir (Beck ve Manuel, 2008; Krippendorff, 2013). Bu çalışmada da öğrencilerin kütüphane ile ilgili yazılı ve resimli anlatımlarından elde edilen verilerin analizinde içerik analizi yönteminden yararlanılmıştır. Bu doğrultuda kodlama ve kodlamanın oluşturulması, kapsam geçerliği ve güvenirliği ile ilgili aşağıdaki aşamalar gerçekleştirilmiştir.

1. Uygulamada 81 öğrenciye ulaşılmıştır. Ancak yapılan incelemede 9 öğrencinin kâğıtlarında yeterli bilgi bulunamadığı için kodlamaya dâhil edilmemiştir.
2. Kodlamada öğrencilerin kütüphane ile ilgili yazılı ve resimli anlatımlarının tamamı ele alınmıştır. Öğrenciler yazılı anlatımlarının yanı sıra resimlerinin üzerinde de bazı yazılı ifadeler kullanmışlardır. Bu ifadelerde çizdikleri resimlerin üzerine ne çizdiklerinin daha iyi anlaşılmasını desteklemek için yazdıkları tek kelimeler (Örneğin; kitap çizip üzerine veya yanına 'kitap' veya masa çizip üzerine veya yanına 'masa' gibi yazılanlar) ve isim tamlamaları (Örneğin; 'çocuk kütüphanesi', 'kütüphane binası', 'çocuk kitapları') resimli anlatım olarak değerlendirilmiştir. Ancak, resimlerin üzerindeki cümleler (Örneğin; 'kitap okunacak yer', 'bilgi araştırılacak yer') yazılı anlatım olarak değerlendirilmiştir.
3. Yukarıdaki maddelerde kodlama ile ilgili kararlar verildikten sonra, öğrencilerin kütüphane ile ilgili yazılı ve resimli anlatımlarının tamamı kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir. Ardından 'kodlama kuralları ve kod listesi' oluşturulmuştur. Daha sonra, kodlama kuralları ve kod listesi araştırmacılar tarafından okunarak görüş birliği ve görüş ayrılığı olan konular tartışılmış, gerekli düzenlemeler ve güvenirlik çalışması yapılarak veriler analiz edilmiştir.

4. Öğrencilerin yazılı anlatımlarından ve resimlerinden elde edilen verilerin frekans dağılımlarını gösteren tablo hazırlanmıştır (Bkz. Tablo 1). Öğrencilerin kütüphane ile ilgili algıları, yazılı anlatımlarından oluşan doğrudan alıntılar yoluyla ve resimleriyle desteklenerek tabloda sunulmuştur.
5. Öğrencilerin kimliğini gizlemek için cinsiyetleri de dikkate alınarak takma isimler verilmiştir.
6. Kodlamada YA 'Yazılı Anlatım'ın RA da 'Resimli Anlatım'ın kısaltması olarak kullanılmıştır.
7. Kodlamanın güvenirliliği çapraz kodlama ile kontrol edilmiştir. Üç okuldan tesadüfi olarak seçilmiş toplam 22 öğrencinin yazılı ve resimli dokümanları üzerinde kodlama oluşturulmuş, kontrol edilerek söz konusu dokümanlar kodlanmıştır. Daha sonra elde edilen sonuçlar karşılaştırılmış ve kodlamaya nihai şekli verilmiştir (Bkz. Tablo 1). Kodlamanın güvenirlik hesaplamasında Holsti'nin (1969, s. 140) iki kodlayıcı için önerdiği formül kullanılmıştır. Bu doğrultuda kodlamaya ilişkin güvenirlik düzeyleri "yazılı anlatımlar" için .82 (%82) "resimli anlatımlar" için .85 (%85) olarak hesaplanmıştır. Kodlamanın toplam güvenirliği de .85 (%85) olarak çıkmıştır. Literatürde kodlamanın değerleri .70 altı düşük düzey; .80 ile .90 arası yüksek düzey; .90 ve üzeri de oldukça yüksek düzeyde kabul edilebilir olarak belirtilmektedir (Krippendorff, 2013; Neuendorf, 2017). Dolayısıyla bu çalışmada kodlamanın yüksek düzeyde güvenilir olduğu söylenebilir.

Bulgular

Ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında ve resimlerinde kütüphane ile ilgili algılarına ilişkin elde edilen veriler altı ana kategori altında toplanmıştır. Bu ana kategorilerden birinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci kategoriler birer alt kategoriye, ikinci ana kategori iki alt kategoriye ayrılırken, altıncı ana kategori ise alt kategorilere ayrılmamıştır (Bkz. Tablo 1). Bulgular, öğrencilerin yazılı anlatımlarından oluşan doğrudan alıntılar yoluyla ve resimleriyle desteklenerek sunulmuştur. Bulguların sunumunda öğrencilere verilen kod adlarıyla birlikte hangi okuldan oldukları bilgisi de parantez içerisinde belirtilmiştir. Öğrencilerin hepsi ortaokul beşinci sınıfta olduğu için parantez içinde ayrıca sınıf bilgisine yer verilmemiştir.

Tablo 1

Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarında ve Resimlerinde Kütüphane Algıları

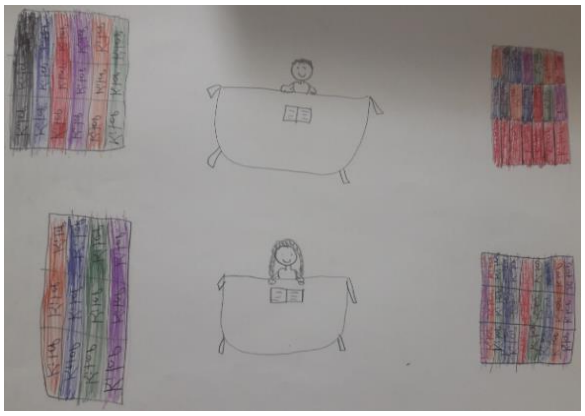
Ana Kategoriler	Birinci Alt Kategori	İkinci Alt Kategori	Yazılı Anlatım (YA) f	Resimli Anlatım (RA) f
1. Kütüphaneye Gitme Nedenleri (K1)	*Kitap okumak (K1.1)*		**29**	**21**
	Ders çalışmak (K1.2)		**24**	**17**
	Araştırma yapmak (K1.3)		3	3
	Aile etkisi (K1.4)		3	2
2. Kütüphanenin Yararları (K2)	*Bilişsel (K2.1)*	Zihni geliştirir/açar (K2.1.1)	**8**	1
		Hayal gücünü artırır (K2.1.2)	3	–
		Bilgi kazandırır/Bilinmeyen şeyleri öğretir (K2.1.3)	4	–
	Psikolojik (K2.2)	Mutluluk /mutlu gelecek (K2.2.1)	3	**35**
		Eğlenceli ortam (K2.2.2)	1	–
		Kafa dinlendirir/Rahatlatır (K2.2.3)	3	–
		Huzur verir (K2.2.4)	3	–
	Toplumsal (K2.3)	Saygılı olmayı sağlar (K2.3.1)	4	–
		Sosyal olma (K2.3.2)	1	–
		Arkadaşlarla kitap okuma (K2.3.3)	1	–
		Sorumluluk (K2.3.4)	1	–
	Eğitim (K2.4)	Derslere Katkı/Başarı (K2.4.1)	7	1
		Etkinlik yapma (K2.4.2)	1	1
		Öğrenme (K2.4.3)	3	–
		Okumayı hızlandıran kitaplar var (K2.4.4)	2	–
		Kitap okuma alışkanlığı kazandırır (K2.4.5)	1	–
		Kelime hazinesini geliştiren kitaplar var (K2.4.6)	2	–
3. Otorite/Kurallar (K3)	*Sessiz olmalı (K3. 1)*		**21**	5
	Ödünç alma (K3. 2)		4	2
	Düzen/Yönlendirme (K3. 3)		5	**39**
4. Fark edilenler (K4)	*Kitaplar (K4.1)*		**8**	**48**
	Çocuk kitapları(K4.2)		–	5
	Dergiler (K4.3)		1	3
	Kitap ve dergi dışındaki diğer materyaller (K4.4)		–	1
	Yönetici ofisi (K4.5)		–	2
	Ofisler (K4.6)		–	4
	Personel (K4.7)		–	9
	Kütüphanede çalışan diğer kişiler (kullanıcılar) (K4.8)		7	**45**
	Danışma-ödünç verme birimi (K4.9)		4	2
	Çocuk bölümü (K4.10)		–	3
	Bireysel çalışma odaları (K4.11)		1	1
	Çalışma ve okuma salonu (K4. 12)		–	**36**

	Depo (K4.13)	–	1
	Raf (K4.14)	1	**62**
	Bilgisayar (tarama bilgisayarları) (K4.15)	–	3
	Masa (K4.16)	2	**48**
	Sandalye (K4.17)	1	**30**
	Aydınlatma (K4.18)	–	13
	Kapı (K4.19)	–	15
	Pencere (K4.20)	–	6
	Merdiven (K4.21)	2	5
	Oyuncaklar (K4.22)	–	2
	Tablo/resim/aksesuar/ kırtasiye malzemeleri (K4.23)	1	5
	Giysi askısı (K4.24)	–	1
	Mutfak (K4.25)	–	1
	Kafeterya (K4.26)	2	2
	Bina (K4.27)	–	7
	WC (K4.28)	–	3
5. Kütüphane Türleri (K5)	*Halk (K5. 1)*	–	2
	Halk Eğitim Kütüphanesi (K5.2)	–	1
	Çocuk (K5. 3)	–	1
6. Kütüphaneye Hiç Gitmeyenler (K6)		**4**	–

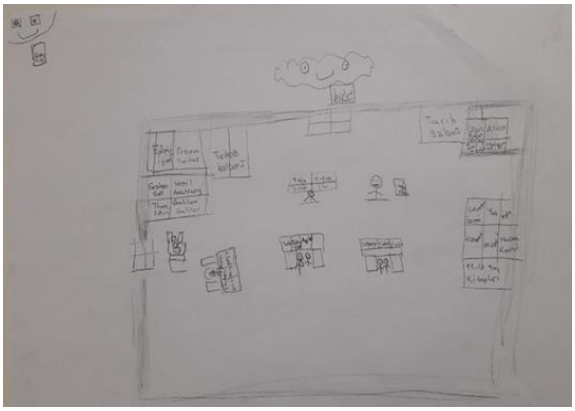
Tablo 1'de görüldüğü gibi öğrenciler yazılı anlatım ve resimlerinde kütüphane ile ilgili algılarını farklı öğelere değinerek açıklamışlardır.

Kategori 1: Kütüphaneye Gitme Nedenleri

Tablo 1'e göre öğrencilerin hem yazılı anlatımlarında hem de resimlerinde en çok kitap okumak (K1.1) ve ders çalışmak (K1.2) için kütüphaneye gittikleri anlaşılmaktadır. Can (SO) yazılı anlatımında kütüphaneye gitme nedenini *"Kütüphane bizim…kitap okumamız için vardır"*; OSDO'dan Zehra da *"Kütüphanede kitap okunur"* şeklinde ifade ederken, Tülay (SO) da *"... buraya genellikle kitap okumak ve ders çalışmak için gelinir"* şeklinde belirtmiştir. Damla (SO) yazılı anlatımında*"...Orada kitap alıp okuyabiliriz"* şeklinde ifade ederken, resminde raflarda sadece kitaplara yer vermiştir (Bkz. Resim 1); Berk (ATAÜNİADÖİO) ise yazılı anlatımında görüşünü *"Kütüphane: Bulutlar, Güneşler, Yoga yapanlar herkes kitap okuyorlar"* şeklinde dile getirmiş ve resminde bunu mutluluk verici bir durum olarak çizmiştir (Bkz. Resim 2). Tablo 1'de, "Fark Edilenler" kategorisinde öğrenciler tarafından en çok çizilen nesnelerden birinin de "Kitaplar (K4.1, n=48)" olduğu dikkati çekmektedir.

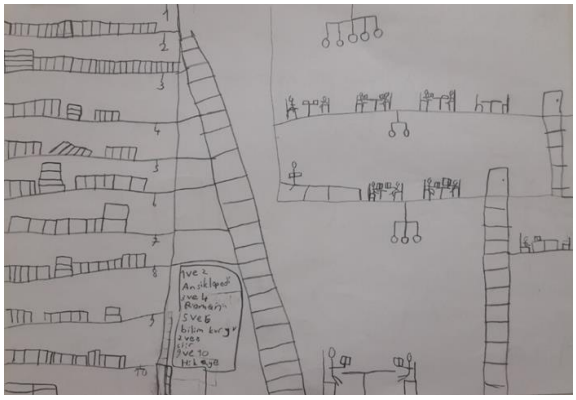

Resim 1. Damla'nın resmi

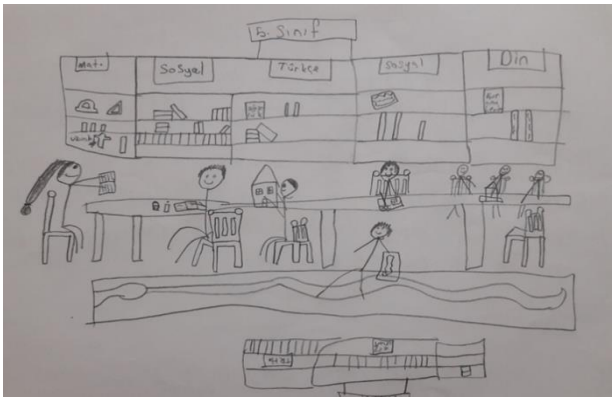

Resim 2. Berk'in resmi

Kütüphaneye gitme nedeni olarak ders çalışmayı da gösteren Can (SO) yazılı anlatımında görüşünü *"Kütüphane bizim ders çalışmamız, kitap okumamız için vardır… sessiz bir ders çalışabiliriz"* olarak belirtmiştir. Evrim (OSDO) de yazılı anlatımında *"Bilgi düşünce ders için sınavlarıma çalışmak için giderim…"* şeklinde ders ve sınavlara çalışmak için kütüphaneye gittiğini ifade etmiştir. Tekin ise (ATAUNİADÖİO) resminde ne çizdiğini "*Ben burada kütüphanede ders çalışmayı anlattım"* cümlesi ile açıklamıştır (Bkz. Resim 3). Tablo 1'de görüldüğü gibi az sayıdaki öğrenci yazılı anlatımlarında ve resimlerinde kütüphaneye ders veya sınavlara çalışmanın yanı sıra araştırma yapmak (K1.3) için gittiklerini ya da kütüphanenin araştırma yapılan yer olduğunu belirtmiştir. Bu öğrencilerden Adnan (ATAUNİADÖİO) yazılı anlatımında kütüphanenin araştırma yapılan yer olduğunu *"…bir çocuk ders çalışıyor…1 çocuk Türkiyeyi*[1] (Türkiye'yi) *araştırıyor 1 çocuk kitap alıp Türkiyeyi* (Türkiye'yi) *araştırıyor 1'de önemli bir sınav var ona çalışıyor ve 1 grup öğrenci ise öğretmenlerinin verdiği maket (proje) yapıyorlar. Hiçbiri boş durmuyor, yaptıkça yapıyor ve pes etmiyorlar"* cümlesi ile açıklarken düşüncesini de Resim 4'te görüldüğü gibi çizmiştir.

Resim 3. Tekin'in resmi

Resim 4. Adnan'ın resmi

Tablo 1'de yine az sayıda öğrencinin de kütüphaneye gitmesinde aile bireylerinin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu öğrencilerden Enes (OSDO), yazılı anlatımında ablası ile gittiği kütüphaneyi resmettiğini ifade ederken; Akif de (OSDO), bir babanın çocuğunu kütüphaneye gitmeye teşvik etmesini öyküleştirerek anlatmıştır. Şöyle ki; *"Bir hikaye* (hikâye) *varmış o hikayede de* (hikâye) *çocuk çok tembelmiş babası demişki* (demiş ki) *olum*

[1] Çalışmada öğrencilerin yazımları olduğu gibi verilmiş; buna karşın doğru yazımlar parantez içinde gösterilmiştir.

(oğlum) *biraz kütüphaneye gitde* (git de) *bişeyler* (bir şeyler) *ören* (öğren) *böyle tembellik olmaz çalış demiş. Çocuk ta* (Çocuk da) *babasının sözlerini dinleyip okumuş çalışmış kütüphaneye kaydolmuş çok güzel yaşamışlar"*. Gül (SO) de kütüphaneye ağabeyleri ile zaman geçirmek için gittiğini hem yazılı anlatımında ifade etmiş hem de resmetmiştir. Gül'ün ağabeyleri ile vakit geçirmek için kütüphaneye gitmek istemesi, Akif'in babasının kütüphaneye yönlendirmesi ve Enes'in de ablasıyla gittiği kütüphaneyi resmetmesi bireylere kütüphane alışkanlığının erken yaşlardan itibaren kazandırılmasında ailenin örnek ve rol model olabilmesine yönelik önemli bir bulgu olarak yorumlanabilir.

Kategori 2: Kütüphanenin Yararları

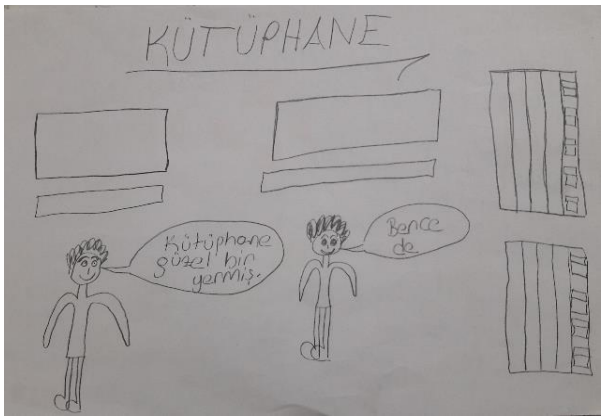
Öğrencilerin yazılı anlatımlarında kütüphane ile ilgili sağlıklı gelecek, mutluluk veren ortam, eğlenceli ortam, mutlu gelecek, huzurlu ortam, kafa dinlenen ortam gibi ifadeleri kütüphanenin **psikolojik yararları**; zihin geliştirmeye yardım eder, bilgi kazanmamızı sağlar, hayal gücünü artırır, bilinmeyen şeylerin öğrenildiği yer; zihin açar gibi ifadeleri **bilişsel yararları**; sosyal biri olmamızı, milletini seven biri olmamızı, eğitimli biri olmamızı, birliğimizi, beraberliğimizi, kardeşliğimizi geliştiren yer; arkadaşlarla kitap okunan yer; saygılı olmamızı sağlayan yer gibi ifadeleri **toplumsal yararları** ve derse yardımcı, başarılı olmaya yardımcı, çalışkan olmaya yardımcı, okumayı geliştirir, öğrenmemizi sağlar gibi ifadeleri de **eğitimsel yararları** olarak dikkati çekmiş ve bulgular arasında yer almıştır (Bkz. Tablo 1).

Öğrencilerin yazılı anlatımlarında kütüphanenin en çok zihni geliştirme gibi bilişsel; derslere katkı sunma gibi eğitimsel ve saygılı olma gibi toplumsal yararlarına dikkat çekilirken, resimlerinde en çok mutluluk veren yer gibi psikolojik faydasına dikkat çekildiği belirlenmiştir (Bkz. Tablo 1). Öğrenciler resimlerinde mutluluğu, kütüphaneye gelenleri güler yüzlü çizerek göstermişlerdir.

Yazılı anlatımında Metin (SO) kütüphanenin bilişsel yararlarını *"...kütüphane ... bilgi kazanmamız*(ı) *hayal gücümüzün artması*(nı)*, soruları hızlı okumamı*(zı) *sağlar"* cümlesi ile açıklarken; Ali (SO) de *"Kütüphanede gidip kitap okuyorlar. Beyinlerini geliştirip derse* (i) *daha dikkatle dinliyorlar. Orada hayal gücünü geliştiriyorlar ve daha çok ve zor ödev verince* (verilince) *zorlanmıyorlar"* cümlesi ile ifade etmiştir. Kütüphanenin psikolojik yararına vurgu yapılan yazılı anlatımlarda da Leyla (OSDO), *"Kitap okumak için çok rahat bir yerdir. Sessiz kafa dinlenen yer"*; Alper (SO) de *"Benim için kütüphane çok güzel biyer* (bir yer) *sessiz, sakin…"* (Bkz. Resim 6) olarak görüşlerini açıklamışlardır. Cem de (SO), *"Benim için kütüphane sosyal biri, eğitimli biri, terbiyeli, milletini seven bir kişi olmak için yaraylı* (yararlı) *bir kurum"* cümlesi ile kütüphanenin toplumsal faydasına vurgu yapmıştır. Kütüphanenin eğitimsel yararını da Nazlı (ATAUNİADÖİO), *"...kelime hazinemizi geliştirir"* cümlesiyle; Yunus da (SO) *"Kütüphanede bilmediğimiz kelimeleri öğreniriz ve çalışkan oluruz"* cümlesi ile açıklamıştır.

Yukarıdaki yazılı anlatımların yanı sıra öğrencilerin çoğunun resimli anlatımlarında kütüphanedeki kişileri güler yüzlü olarak çizdikleri belirlenmiştir. Otuz yedi öğrenci resminde insan figürünü kullanmıştır. Bu resimlerden sadece iki tanesinde insanlar asık suratlı çizilmiştir. Tablo 1'de de görüldüğü gibi 35 resimde insanlar mutlu ve güler yüzlü olarak çizilmiştir. Bu tür resimli anlatımlar da psikoloji alt kategorisinde değerlendirilmiş ve

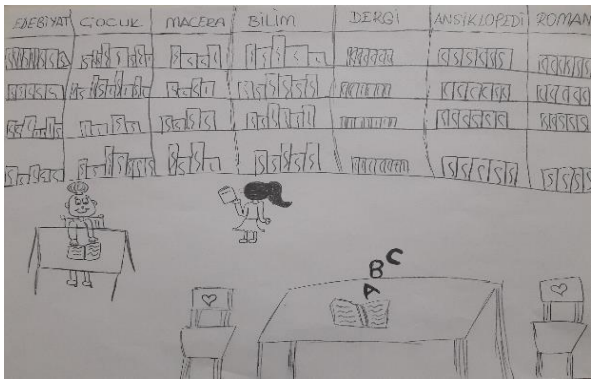
öğrencilerin çoğunluğunun kütüphaneye karşı olumlu algılara sahip oldukları şeklinde yorumlanmıştır. Bazı öğrencilerin bu yöndeki resimli anlatımlarına şu örnekler sunulmuştur (Bkz. Resim 5, 6, 7 ve 8).

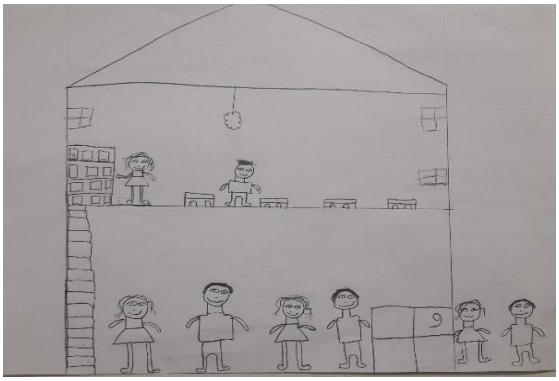
Resim 5. Oğuz'un resmi (SO)

Resim 6. Alper'in resmi (SO)

Resim 7. Selen'in resmi (ATAUNİADÖİO)

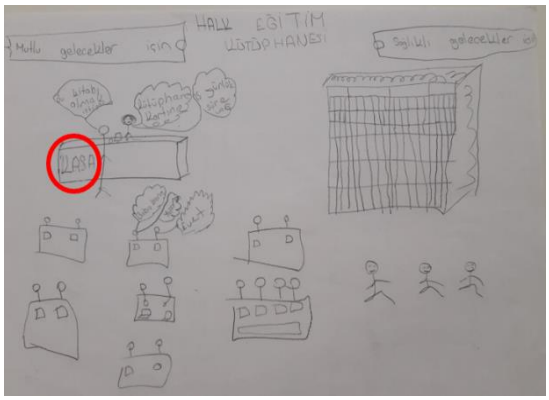

Resim 8. Özlem'in resmi (OSDO)

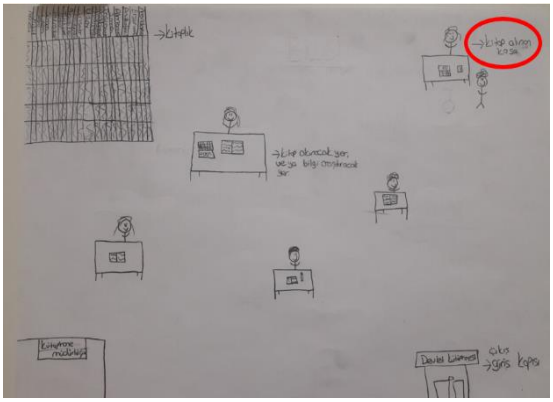
Kategori 3: Otorite / Kurallar

Öğrencilerin kütüphanede gürültü yapılmaz, başkalarını rahatsız etmemeliyiz, kitap ödünç alınan yer gibi ifadeleri otorite/kurallar bulgusu içerisinde yer almıştır (Bkz. Tablo 1).

Öğrenciler yazılı anlatımlarında ağırlıklı olarak kütüphanede sessiz olunmasına (Tablo 1, K3.1), resimlerinde de kütüphane düzenine (Tablo 1, K3.3) dikkat çekerken, çok az öğrenci yazılı anlatımında ve resminde kitap ödünç alınmasına yer vermiştir. Bu öğrencilerden Cem (SO, Resim 9) ve Nida resimlerinde (SO, Resim 10) ödünç verme masasını 'kasa' olarak belirtmiştir.

Resim 9. Cem'in resmi

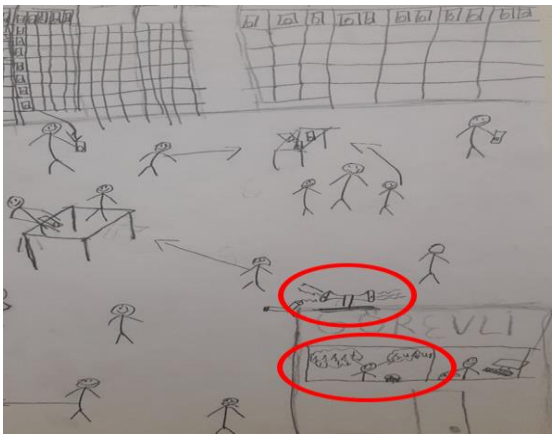

Resim 10. Nida'nın resmi

Erdem (SO) ve Metin (SO) hem yazılı anlatımlarında hem de resimlerinde kütüphanede sessiz olunması gerektiğine dikkat çekmişlerdir. Yazılı anlatımında Erdem kütüphanede otoriteyi/kuralları *"…benim gördüğüm İstanbul'da bir kütüphaneydi. Orda* (Orada) *sessizce konuşur yada* (ya da) *çalışırlar, kitap okurlar. Ben bence kütüphanede ne konuşmalıyız ne gürültü bişe* (bir şey)…" cümlesiyle; Metin de resminde çizdiğini *"Burda* (Burada) *kütüphanede sessizlik, disiplinin olması…"* cümlesiyle ifade etmiştir. Erdem resminde sessiz olunması kuralını sus işareti yapan duvarda asılı bir tablo ile gösterirken (Bkz. Resim 11), Metin de görevliyi otorite olarak görmüş ve susun anonsu yapan biri olarak çizmiştir (Bkz. Resim 12).

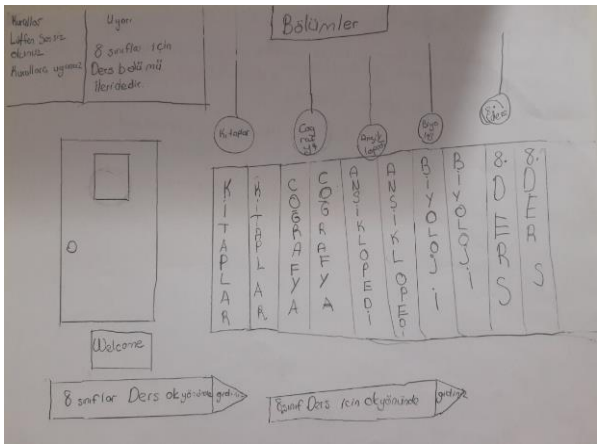

Resim 11. Erdem'in resmi

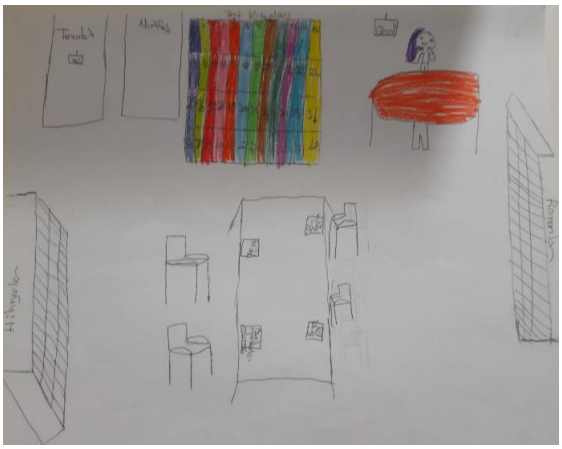

Resim 12. Metin'in resmi

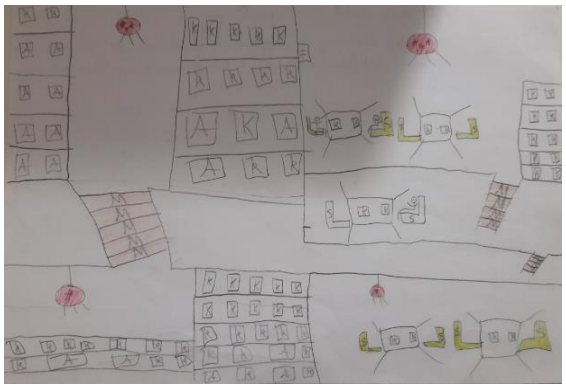
Mahmut da (ATAÜNİADÖİO) yazılı anlatımında ve resminde hem kuralları hem de kütüphanenin düzenini vurgulamıştır. Yazılı anlatımında, resminde ne çizdiğini vurgulayan Mahmut, kütüphane kuralı ve düzenini *"Bu resimde kütüphanelerde neler oluyor en başta kurallar yazıyor konuşan kişilere ceza verilir. Bölümlere ayrılır. Örneğin resimde gördüğünüz gibi ve dikkat ediliyor ve çok dikkatli ders dinliyorlar. Bu durum kütüphanenin rutinidir"* cümlesi ile açıklarken, bu düşüncesini Resim 13'te görüldüğü gibi çizmiştir. Öğrencilerin çoğu da resimlerinde kütüphane düzenini çizmiştir (Tablo 1). Bu resimlerden birkaç örnek şu şekilde verilebilir (Resim 3, 7, 13, 14, 15, 16). Zeynep (ATAÜNİADÖİO) resmindeki harflerin ne anlama geldiğini şöyle açıklamıştır *"Üstüne "K" yazdıklarım kitap "S" yazdıklarım sandalye "A" yazdıklarım ise ansiklopedi "M" yazdıklarım merdiven…"* (Resim 15).

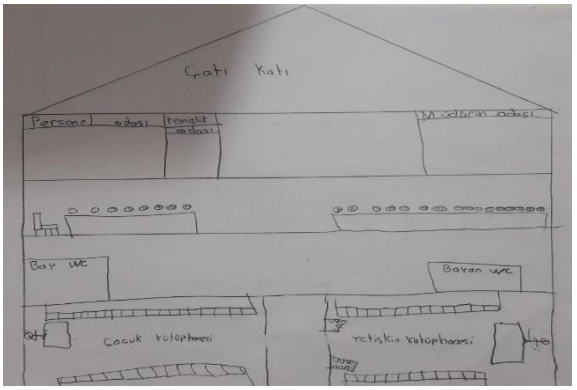
Resim 13. Mahmut'un resmi

Resim 14. Melis'in resmi (SO)

Resim 15. Zeynep'in resmi

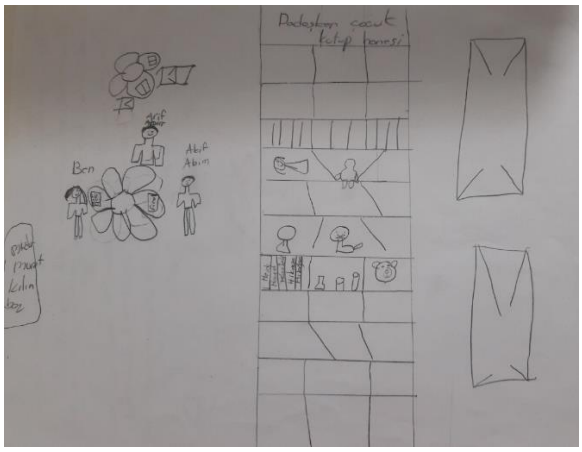

Resim 16. Enes'in resmi

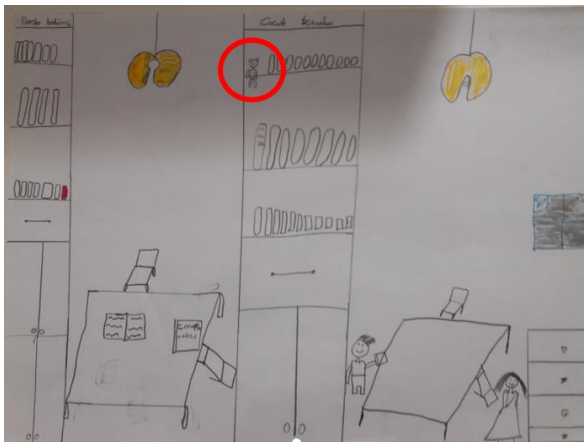
Kategori 4: Fark Edilenler

'Fark edilenler' kategorisinde öğrencilerin özellikle resimlerinde kütüphaneyi çizerken en çok yer verdikleri nesnelere ilişkin bulgular yer almaktadır. Mahmut'un resminde (Resim 13) olduğu gibi bazı öğrenciler resimlerinde ne çizdiklerini anlatırken de yazılı anlatımlarında bu nesneleri tanımlamışlardır.

Tablo 1'de görüldüğü gibi öğrenciler resimlerinde en çok raf çizmişlerdir (K4.14, n=62), sonra en çok resmettikleri nesne çocuk kitapları ile birlikte kitaplar (K4.1 ve K4.2, n=53) ve masa (K4.16, n=48) olurken, 45 resimde de kullanıcılar (K4.8) resmedilmiştir. Öğrencilerin çoğu resimlerinde rafları ve çalışma alanlarını ayrı olarak çizmişlerdir. Öğrencilerin bu tür çizimleri de çalışma ve okuma salonu (K4.12, n=36) olarak bulgular arasında yer almıştır (Örneğin, Resim 1, 3, 4, 6, 7, 11, 14, 15, 18). Yine öğrencilerin en çok resmettikleri nesneler arasında sandalye (K4.17, n=20) yer almıştır. Sadece iki resimde (Resim 17, 18) çocuk kütüphanesinde olabilecek nesnelerden oyuncak çizilmesi dikkat çekici bulgular arasında yer almıştır.

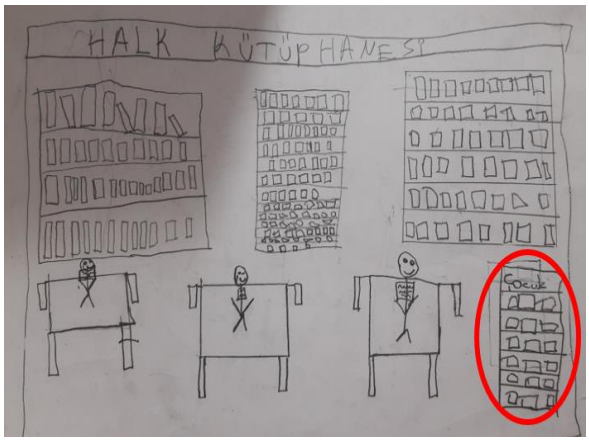
Resim 17. Gül'ün resmi (SO)

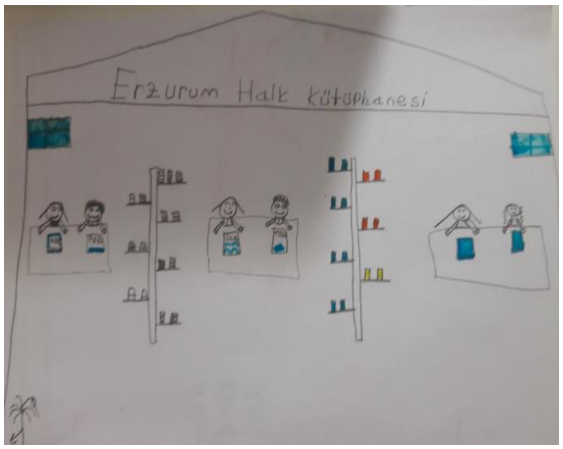
Resim 18. Fatma'nın resmi (SO)

Kategori 5: Kütüphane Türleri

Öğrencilerin çok azı resimlerinde kütüphane türünü çizmiştir (Bkz. Tablo 1). Örneğin Resim 15'te Gül'ün Erzurum'un Aziziye ilçesinde bulunan Erzurum Çocuk Kütüphanesi'ni resmettiği düşünülmektedir. İki öğrenci de halk kütüphanesini çizmiştir. Bu öğrencilerden Tekin (SO) resminde halk kütüphanesi içinde çocuk kitapları bölümüne yer verirken (Resim 19), Laden (SO) de Erzurum Halk Kütüphanesi'ni çizmiştir (Resim 20). Cem (SO, Resim 9) de resminde halk eğitim kütüphanesini çizmiştir.

Resim 19. Tekin'in resmi

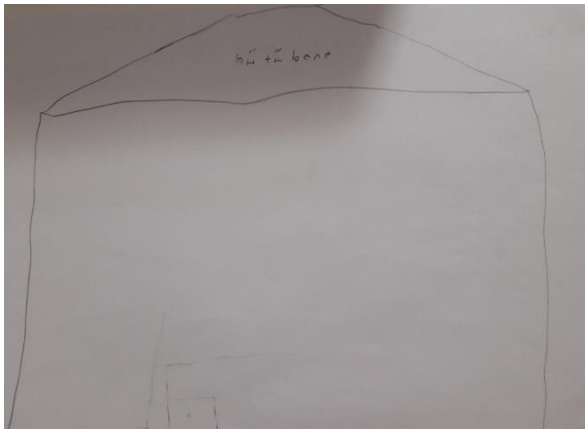

Resim 20. Laden'in resmi

Kategori 6: Kütüphaneye Hiç Gitmeyenler

Tablo 1'de de görüldüğü gibi dört öğrenci yazılı anlatımlarında kütüphaneye gitmediklerini belirtmiştir. Bu öğrencilerden Mithat (SO) kütüphaneye hiç gitmemesine rağmen kütüphaneye ilişkin olumsuz görüşe sahiptir ve bu olumsuz düşüncesini öğretmenine bağlamaktadır. Mithat'ın yazılı anlatımında bu durum *"Kütüphane bence iyi bir yer değil ama ders çalışmak için uygun bir yerdir. Kütüphaneye hiç gitmedim zaten. Bir tane hoca var onun yüzünden okuldan soğuyorum ve kütüphanedende* (kütüphaneden de) *hoşlanmıyorum"* şeklinde görülmektedir. Mithat'ın aksine Alper (SO, Resim 6) kütüphaneye gitmemesine karşın olumlu düşünceye sahiptir ve hayalindeki kütüphaneyi çizmeye çalışmıştır. Alper yazılı anlatımında kütüphaneye hiç gitmediğini ve olumlu düşüncesini *"Benim için kütüphane çok güzel biyer* (bir yer) *sessiz, sakin, bilgimizi açacak şeyler bile var kitaplar, dergiler, okuma. Keşke gidebilseydim…"* Sami (OSDO) de yazılı anlatımında *"Kütüphane gitmedim* (gitmediğim)

için çizemedim" demiştir ve resminde sadece boş bir bina çizmiştir (Resim 21). Aydın (ATAÜNİADÖİO) da yazılı anlatımında kütüphaneye hiç gitmediğini *"Resimimde* (Resmimde*) kitap okumanın önemini anlatmak istedim. Nasıl anlaşılıyor bilmiyorum. Birde* (Bir de) *hiç kütüphaneye gitmediğim için kütüphane düzeninin nasıl olduğunu bilmediğim için biraz tuhaf görünebilir"* şeklinde ifade etmiştir. Aydın da hayalindeki kütüphaneyi Resim 22'deki gibi çizmiştir.

Resim 21. Sami'nin resmi

Resim 22. Aydın'ın resmi

Tartışma

Bu araştırmada ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin kütüphane ile ilgili algılarını, düşüncelerini ve deneyimlerini ortaya çıkartmak ve kütüphane hakkındaki var olan bilgilerini öğrenmek için öğrencilerin resimlerinden ve yazılı anlatımlarından yararlanılmıştır. Alan literatüründe ortaokul öğrencilerinin kütüphane algılarını ortaya çıkarmak için çizme ve yazma tekniği kullanılarak yapılan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bununla birlikte literatürde ortaokul öğrencilerinin kütüphane algılarının ortaya çıkarılmasına yönelik farklı yöntemler kullanılarak yapılan bazı araştırmalar (Bayis, 2010; Cevher, 2015; Keleş, 2013; Önal ve Alaca, 2015; Özden, 2017) olduğu belirlenmiştir. Başka bir araştırmada Xu ve diğerleri (2020), 3-6 yaş aralığındaki okul öncesi çocukların kütüphaneye yönelik bakış açılarını görüşme, fotoğraf ve çizme tekniğini kullanarak ortaya koymuşlardır. Sadece Çelebi Erdoğan'ın (2019) araştırmasında çizme ve yazma tekniği birlikte kullanılarak 6-10 yaş aralığındaki ilkokul öğrencilerinin kütüphane algıları ortaya çıkartılmıştır. Söz konusu araştırmalar genel olarak incelendiğinde bu çalışmanın bulgularıyla benzerlik veya farklılık gösteren sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında öğrencilerin yazılı anlatımlarında ve resimlerinde kütüphaneye en çok kitap okumak (YA=29; RA=21) veya ders çalışmak (YA=24, RA=17) için gittikleri anlaşılmaktadır (Bkz. Tablo 1). Öğrenciler yazılı anlatımlarında kütüphaneye kitap okumak ya da ders çalışmak için gittiklerini belirtirken, resimlerinde bunu genellikle masada kitap okuyan veya ders çalışan öğrenciler olarak tasvir etmişlerdir. Öğrencilerin resimlerinde en çok kullandıkları öğeler raftan sonra kitap ve masadır (Bkz. Tablo 1). Çelebi Erdoğan'ın (2019, s. 50-51, 91-92) çalışmasında da öğrencilerin tamamının kütüphane denilince akıllarına ilk olarak kitap geldiği sonucuna ulaşılmıştır. Keleş (2013, s. 119) de ortaokul öğrencilerinin okul kütüphaneleri ve sınıf kitaplıkları hakkındaki görüşlerini anket tekniği kullanarak incelediği çalışmasında

öğrencilerin okul kütüphanesinden genellikle kitap okumak için yararlandıklarını tespit etmiştir. Benzer şekilde Cevher (2015, s. 85) de 10-14 yaş arası çocukların okuma alışkanlığı kazanmasında halk kütüphanesi çocuk bölümlerinin rolünü anket, gözlem ve görüşme tekniklerini kullanarak incelediği araştırmasında çocukların kütüphaneden en çok kitap ve dergi ödünç almak için yaralandıklarını tespit ederken hemen ardından azımsanmayacak oranda da çocukların kütüphaneye en çok kitap veya dergi okumak; ders çalışmak ve ödev yapmak için gittiklerini belirlemiştir. Bayis (2010, s. 80) de araştırmasında öğrencilerin kütüphaneye en çok ödev yapmak ve ders çalışmak için gittikleri sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin kütüphaneyi kitapla ve ders çalışma ortamıyla özdeşleştirdikleri ve bunun da ülkemizdeki genel toplumsal kütüphane bakış açısıyla oldukça benzer olduğu söylenebilir. Ayrıca araştırmanın yapıldığı okullardan ATAÜNİADÖİO'da kütüphanenin mevcut olmasına fakat kütüphanede kütüphaneci bulunmamasına ve diğer iki devlet okulunda da hiç kütüphane bulunmamasına karşın öğrencilerin kütüphaneye gitme nedenlerini kitap okumak ve ders çalışmak olarak belirtmeleri, çevreleri tarafından yaratılan toplumsal bir kütüphane algısının veya bilinçaltlarında yatan kütüphane olgusunun dışavurumu olarak yorumlanabilir. Bununla birlikte bazı öğretmenler, öğrencileri araştırma yapmak için kütüphaneye yeteri kadar yönlendirmemiş olabilir. Diğer taraftan bazı öğrenciler de ödevlerini daha çok internetten yararlanarak yapıyor olabilir. Aynı zamanda öğrencilerin eğitim aldıkları okullarında kütüphane bulunsa dahi kütüphaneci olmaması ve bu nedenle öğrencilerin okul kütüphanelerinde farklı kütüphane etkinlikleri ve hizmetleri ile karşılaşmamış olmaları da kütüphanenin sadece kitap okunan ve ders çalışılan yer olduğu yönünde oldukça sınırlı bir algıya sahip olmalarına yol açmış olabilir.

Öğrenciler yazılı anlatımlarında genellikle kütüphane hakkında 'zihin geliştirici', 'hayal gücünü artırıcı' ve 'bilinmeyen şeylerin öğrenilmesini sağlayan yer' gibi bilişsel öğeler içeren tanımlamalar yapmışlardır. Öğrenciler, anket tekniğinin kullanıldığı Önal ve Alaca'nın (2015, s. 117) çalışması ile metafor tekniğinin kullanıldığı Özden'in (2017, s. 30) çalışmasında elde ettikleri bulgulara benzer şekilde kütüphaneyi 'eğlenceli', 'huzur verici', 'kafa dinlenen ve rahatlatıcı' ve 'mutluluk verici' bir ortam olarak görmektedirler. Öğrencilerin yarıya yakını da resimlerinde bunu kütüphanede bulunanların yüzünü güler yüzlü çizerek tasvir etmişlerdir (Tablo 1, RA=35). Az sayıda da olsa bazı öğrenciler kütüphanenin 'bireylerin saygılı olmayı öğrenmesi' ve 'sorumluluk' kazandırması gibi toplumsal yönüne de vurgu yaparak, bunu yazılı anlatımlarında özellikle kütüphanede sessiz olunmasının başkalarına saygılı olmayı öğrettiği ve ödünç alınan kitaplara zarar verilmemesi gerektiğinin sorumluluk kazandırdığı şeklinde belirtmişlerdir. Bir kısım öğrenci de kütüphanenin akademik başarıyı ve dersleri desteklediğini, okuma alışkanlığı kazandırdığını ve bilgi hazinesini geliştiren kitaplar barındırdığını ifade ederek kütüphanenin eğitim ile ilişkisi üzerinde durmuşlardır. Özden'in (2017, s. 31) çalışmasında da öğrencilerin metaforik algılarında yaygın olarak kütüphaneyi 'bilgi kaynağı', 'bireysel gelişimi destekleyici', 'bilgi yuvası' ve 'hazine' olarak tanımladıkları ortaya çıkmıştır. Bu bulgular genel olarak değerlendirildiğinde öğrencilerin önemli bir kısmının kütüphaneye karşı olumlu düşünce ve tutuma sahip oldukları görülmektedir.

Öğrencilerin yaklaşık üçte birinin (YA=21) yazılı anlatımlarından kütüphaneyi sessiz olunması gereken bir yer olarak algıladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu da yine kütüphaneye ilişkin genel toplumsal algı ile açıklanabilir. Öğrencilerin yarıdan fazlası (RA=39) da resimlerinde kütüphaneyi belli bir düzen içinde çizmiştir. Özellikle kütüphanesi bulunan ATAÜNİADÖİO'daki öğrencilerin çoğunun resimlerinde kütüphane düzeni çok daha ayrıntılı olarak tasvir edilmiştir. Örneğin bu resimlerin bazılarında (Resim 2, 3, 4, 7, 13, 15) kitap rafları ve çalışma salonları birbirinden ayrılmış, raflar üzerinde kitaplar konularına göre düzenlenmiş ya da dizilmiş, kütüphane kurallarına (sessiz olun ya da ödünç kitap alma masası) ve yön göstericilere yer verilmiştir. Bu bulguyu, okullarda okul kütüphanesinin bulunmasının öğrencilerin kütüphane düzeni hakkındaki farkındalıklarını ve görsel algılarını geliştirmelerinde olumlu yönde önemli bir etkisi olduğu şeklinde yorumlamak mümkündür. Diğer taraftan bütün okullarda çok az öğrenci kütüphaneden kitap ödünç alınabileceğinin farkındadır. Bu öğrencilerden Cem (SO, Resim 9) ve Nida (SO, Resim 10) resimlerinde ödünç verme birimine 'Kasa' yazmıştır. Bu da öğrencilerin kütüphanedeki kitapların satıldığı ya da kullanımlarının ücretli olduğu şeklinde bir algıya sahip olduklarını düşündürmektedir. Bu bulgu Çelebi Erdoğan'ın (2019, s. 50) çalışmasında elde ettiği bulgulardan farklılık göstermektedir. Çelebi Erdoğan'ın incelediği öğrenci grubunun yaklaşık dörtte biri resmine kütüphanede ödünç verme sistemini yansıtmıştır. Bunu ödünç verme masası ve kütüphaneci resmi çizerek anlatmıştır. Çelebi Erdoğan'ın araştırma yaptığı okulda hem sınıf kitaplıkları hem de bütün öğrencilerin yararlanabileceği okul kütüphanesi ve ayrıca meslekten kütüphaneci bulunmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmada ise hem iki devlet okulunda kütüphane olmamasına hem de ATAÜNİADÖİO'da kütüphane olmasına rağmen üçünde de kütüphaneci olmaması öğrencilerin kütüphaneden ödünç kitap alınabileceğinin farkında olmamalarına yol açmış olabilir. Bu bulgu ayrıca kütüphane kullanımında okul kütüphanecisinin rolüne ve etkisine dikkat çekilmesi açısından önemlidir.

Öğrencilerin dördü kütüphaneye hiç gitmediklerini belirtmiştir. Bu öğrencilerden Sami (OSDO) resminde (Resim 21) sadece boş bir bina çizerken, Mithat (SO) ise evdeki kitaplığa benzer kitaplık çizmiştir. Bu sonuç öğrencilerin okul öncesinde de kütüphaneye hiç gitmediklerini düşündürmektedir. Bununla birlikte bu sonuç okullarında da okul kütüphanesi olmadığı için kütüphane ile ilgili herhangi bir bilgiye sahip olmadıklarını göstermesi açısından önemlidir. Çelebi Erdoğan'ın (2019, s. 91) araştırmasında ise her öğrenci resminde kütüphane ile ilgili en az bir öğeye yer vermiştir. Bu da yine Çelebi Erdoğan'ın araştırma yaptığı okulda hem sınıf kitaplıklarının hem de bütün öğrencilerin yararlanabileceği bir okul kütüphanesinin ve ayrıca kütüphanecinin bulunmasına ve öğrencilerin kütüphane kullanma alışkanlıklarına sahip olmasına bağlanabilir. Xu ve diğerlerinin (2020, s. 5) çalışmasında da okul öncesi çocuklar halk kütüphanesinin çocuk bölümlerine veya çocuk kütüphanelerine gitmişlerdir. Söz konusu araştırmada okul öncesi çocuklar kütüphanenin evlerinden ve anaokullarından daha farklı olduğunu vurgulamışlardır. Okul öncesi çocuklar kütüphanede sadece kitapların değil oyuncakların, dijital araçların, etkileşimli ekipmanların, okuma yastıklarının, kitap iade araçlarının vb.nin de bulunduğunun; ayrıca bunların kitaplarda olduğu gibi sadece bir kişinin kullanması için değil herkesle paylaşılması gerektiğinin farkındadırlar. Bu çalışmada okul kütüphanesi olmayan veya kütüphaneye hiç gitmeyen öğrencilerden elde edilen bulgular, Xu ve diğerlerinin (2020) araştırmasının bulgularıyla karşılaştırıldığında çocukların kütüphane ile erken yaşlarda tanışmalarının önemli olduğunu göstermektedir. Zira,

Xu ve diğerlerinin araştırmasında okul öncesi çocuklar, bu yaşlarda (3-6 yaş) kütüphane hakkında daha fazla bilgiye ve algıya sahiptirler.

Dört öğrenci de halk, halk eğitim ve çocuk kütüphanelerine gittiklerini resimlerinde gösterirken, diğer öğrenciler yazılı anlatımlarında ve resimlerinde bu tür bir açıklama ve çizim yapmamışlardır. Kütüphaneye hiç gitmediğini belirten iki öğrenci de dâhil 70 öğrenci hem yazılı anlatımlarında hem de resimlerinde kütüphane ile ilgili en az bir öğeye yer vermiştir. Öğrenciler resimlerinde en çok raf çizmişler, bunu kitap, masa, kütüphane kullanıcıları, çalışma ve okuma salonu ve sandalye takip etmiştir (Bkz. Tablo 1). Öğrencilerin kütüphanede 'fark edilenler' ana kategorisinde çok azının (RA=9) kütüphane personeline (bunlar müdür, ödünç verme masasındaki görevli/kütüphaneci, danışma görevlisi) yer vermesi dikkat çekicidir. Bu bulgu öğrencilerin zihninde kütüphaneci olgusunun tam olarak oluşmadığı şeklinde yorumlanabilir. Bunun yanı sıra bu bulgu da yine Çelebi Erdoğan'ın (2019, s. 50) çalışmasında elde ettiği bulgulardan farklılık göstermektedir. Çelebi Erdoğan'ın çalışmasında öğrencilerin yarıdan fazlası resminde kütüphaneciyi çizmiştir. Bu da yine Çelebi Erdoğan'ın çalışmasında okul kütüphanesi ve kütüphaneci bulunmasına bağlanabilir.

Kütüphane algısı bağlamında cinsiyet açısından önemli bir farklılık bulunmasa da Çelebi Erdoğan'ın (2019, s. 91) çalışmasından farklı olarak erkek öğrenciler, kız öğrencilere göre kütüphaneyi resimlerinde daha işlevsel çizmişler ve kütüphane ile ilgili daha fazla öğeye yer vermişlerdir.

Sonuç ve Öneriler

Ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarının ve resimlerinin içerik analizi ile incelenmesinden aşağıdaki şu genel sonuçlara ulaşılmıştır.

- İki öğrenci dışında, öğrencilerin yazılı anlatımlarında ve resimlerinde kütüphaneye ilişkin kavramlara ve öğelere yer vermeleri, onların kütüphane ile ilgili bilgilerinin olduğunu göstermektedir. Ancak özellikle okullarında kütüphane bulunan ATAÜNİADÖİO öğrencileri hariç bu durum, öğrencilerin geçmiş yaşantılarından, duyduklarından, izlediklerinden ve okuduklarından etkilendiklerini göstermektedir. Bununla birlikte çok az sayıdaki öğrencinin yazılı anlatımlarında ve resimlerinde belirttikleri gibi kütüphane algılarının oluşmasında ve kütüphaneye gitmelerinde ailelerinin etkisinin olduğu söylenebilir.
- Öğrencilerin hiçbiri yazılı anlatımlarında ve resimlerinde, kütüphaneye gitmelerinde öğretmen ya da kütüphanecinin yönlendirmesine yer vermemiştir. Bu durum ya öğrencilerin kütüphaneye hiç gitmemelerinden ya da okullarında kütüphane ve/veya kütüphaneci olmamasından ve öğretmenlerin öğrencileri kütüphaneye yönlendirmemelerinden kaynaklanıyor olabilir. Bu sonuç, ülkemizde okul kütüphanesi ile eğitim arasındaki organik bağın henüz istenen düzeyde kurulamadığını da göstermektedir.
- ATAÜNİADÖİO öğrencilerinin yazılı anlatımlarına ve resimlerine yansıdığı gibi okullarında kütüphane bulunmasının, öğrencilerin kütüphane ile ilgili farkındalıklarının ve kütüphanenin mekân olma özelliği dışında işlevsel yapısının da olduğu algısının ve bilgisinin artmasını sağladığı söylenebilir. Ayrıca resimlerinde gittikleri kütüphane türünü yazan öğrencilerin de kütüphane ile ilgili daha fazla öğeye

yer verdikleri tespit edilmiştir. Bu sonuç öğrencilerin okullarında kütüphane olması ve bu kütüphaneyi etkin bir şekilde kullanmaları durumunda, onların kütüphaneyi sadece biçimsel olarak değil, daha kapsamlı değerlendirebilecekleri şeklinde yorumlanabilir.

- Kütüphaneye daha önce hiç gitmediğini belirten bir öğrenci kütüphaneye yönelik olumsuz tutuma sahipken, kütüphaneye gitmeyen diğer üç öğrenci ile birlikte giden diğer öğrencilerin büyük çoğunluğu kütüphaneye karşı olumlu tutuma ve algıya sahiptir. Bu sonuç okulda kütüphane ve kütüphaneci olması durumunda öğrencilerin kütüphaneye karşı olumlu tutumlarının daha da artmasını sağlayabilir şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca bu olumlu tutumu aile, okul, medya ve sosyal çevreden edindikleri söylenebilir.
- Kütüphanenin öğrencilerde sorumluluk duygusunu geliştirdiği ve öğrencilerin başkalarına karşı saygılı olma gibi bazı önemli toplumsal yönlerini güçlendirmelerinde etkili olduğu görülmüştür. Bunu, öğrenciler özellikle başkalarını rahatsız etmemek için kütüphanede sessiz olunması gerekir ya da ödünç alınan kitaba zarar verilmemelidir şeklinde açıklamışlardır.
- Kütüphanenin öğrencilerin akademik başarılarında, bilişsel, duygusal ve sosyal becerilerinin gelişmesinde önemli mekânlar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, öğrencilerin bu sayılan becerileri edinmelerinde kütüphane ile erken yaşlarda karşılaşmalarının da önemini ortaya çıkartmaktadır.
- Öğrencilerin önemli bir kısmı yazılı anlatımlarında ve resimlerinde kütüphaneye yönelik en çok raf ve kitap öğelerine yer vermişlerdir. Bu durum, öğrencilerin kütüphane algılarında raf ve kitap öğelerinin öne çıktığını göstermektedir.

Çalışmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda şu öneriler getirilebilir:

- Öğrenciler, yazılı anlatımlarında kütüphane ile ilgili düşüncelerini kısa ve sınırlı birkaç cümle ile anlatırken, resimlerinde yazılı anlatımlarından farklı olarak kütüphane ile ilgili düşüncelerini daha iyi ifade etmişlerdir ve bunu resimlerinde daha fazla öğe kullanarak anlatmışlardır. Dolayısıyla çocukların özellikle ilkokul ve ortaokul öğrencilerinin kütüphaneye yönelik bakış açılarının saptanmasında 'çizme ve yazma tekniği'nin daha fazla kullanılması önemlidir. Bu bağlamda bu teknik daha farklı yaş gruplarının derinlemesine incelenmesi veya gruplar arasında karşılaştırmalar yapılması için kütüphaneciler ve araştırmacılar tarafından kullanılabilir. Bu doğrultuda söz konusu teknik ile elde edilen bilgiler, kütüphanecilerin öğrencilere doğru rehberlik etmelerini ve hizmet geliştirmelerini sağlayabilir. Ayrıca yöneticilere halk, çocuk ve okul kütüphanelerinin ve kütüphanecilerinin gerekliliği anlatılabilir. Bunun yanı sıra ailelere ve öğretmenlere de yol gösterici olabilir.
- Öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun yazılı anlatımlarında ve resimlerinde kütüphaneciye yer vermemesi, onların zihninde kütüphaneci olgusunun tam anlamıyla oluşmadığını göstermektedir. Bu sonuç, öğrencilerin bulunduğu okulda okul kütüphanesinin ve kütüphanecisinin olmamasından kaynaklanabilir. Bu nedenle her okulda okul kütüphanesinin ve kütüphanecisinin bulunması önemli ve gereklidir.
- Öğrencilerin zihninde kütüphane algısının tam anlamıyla oluşmaması onların kütüphane ile erken yaşlarda karşılaşmaları gerektiğinin önemini de ortaya çıkarmaktadır. Bu bağlamda halk kütüphanelerinde çocuk bölümlerinin ve müstakil

çocuk kütüphanelerinin de çocukların kütüphane algıları üzerindeki rolü yadsınamaz. Bu kütüphanelerin de çocuklarla bağlarını güçlendirmelerinde daha fazla çaba göstermeleri gerekmektedir.

- Aynı şekilde öğrencilerin kütüphane denilince akıllarına gelen ilk öğenin kitap ve raf olması oldukça sınırlı bir algı olarak görülmektedir. Öğrencilerin kütüphaneyi bir mekân olarak algılamalarının ötesinde işlevsel özelliklerinin de farkında olabilmeleri için kütüphane kullanma alışkanlıklarının olması gerekmektedir. Yine bunun için de öğrencilerin erken yaşta kütüphane ile tanışmaları ve kütüphane kullanma alışkanlığı geliştirmeleri önemlidir. Bu erken dönemde özellikle ailenin rolü ön plana çıkmaktadır.
- Öğrencilerin kütüphaneye özellikle kitap okumak ve ders çalışmak için gitmeleri de yine oldukça sınırlı bir algı olarak düşünülmektedir. Kütüphanenin bu iki kullanım amacı dışında farklı hizmetlerinin de bulunduğunun ayırdına varılmasında kütüphanecilere sorumluluk düşmektedir. Kütüphanecilerin öğrencilerin dikkatini çekecek farklı etkinlikler düzenlemeleri, öğrencilere bu etkinlikleri tanıtmaları ve öğrencilerin etkinlikler içinde aktif rol almalarını sağlamaları, onların bu sınırlı algılarını geliştirmeye yardımcı olabilir. Bu bağlamda her okulda kütüphanenin bulunması ve kütüphaneci istihdam edilmesi gereklidir. Ayrıca öğretmenlerin de öğrencileri araştırma yapmaları için kütüphaneye yönlendirmeleri ve öğrencilere kütüphane kullanma alışkanlığı kazandırmaları bu süreçte çok önemli yer tutmaktadır. Dolayısıyla bu noktada öğrencilere kütüphane kullanma alışkanlığının kazandırılması için öğretmen ve kütüphaneci iş birliği sağlanmalıdır.
- Bu araştırmada yer alan üç okuldan ikisi devlet biri de özel okuldur. Özel okulda okul kütüphanesi bulunurken, devlet okullarında kütüphane bulunmamaktadır. Bu nedenle devlet okullarının durumu gözden geçirilmeli ve kütüphanesi olmayan okullara işlevsel, çekici, rahat, çocukların bilişsel, görsel ve sosyal algılarını olumlu yönde etkileyecek kütüphane kurulmalıdır. Bu kütüphanelerin kurulmasıyla, öğrencilerin kütüphane algılarının olumlu bir şekilde gelişmesi ve kütüphane kullanma alışkanlığı kazanmaları sağlanabilecektir. Bu bağlamda yürürlükte olan Millî Eğitim Bakanlığı Okul Kütüphaneleri Yönetmeliği doğrultusunda gerekli düzenleme ve uygulamalar yapılmalı, gerekirse ortaya çıkan güncel koşullar ve ihtiyaçlar doğrultusunda söz konusu yönetmeliğe yeni maddeler eklenmelidir.
- Öğrencilerin kütüphane kullanma algısının geliştirilmesinde ve kütüphane kullanma alışkanlığı kazanmalarında okul müfredatında kütüphane kullanımı dersinin yer alması önemlidir. Bu derse yönelik bütün yılı kapsayan sistemli bir program hazırlanmalı, söz konusu program kütüphaneyle organik bir bağ kuracak şekilde oluşturulmalıdır (Aydın, 2004, s. 177).

Sonuç olarak, çalışmanın literatür ve tartışma bölümlerinde de bahsedildiği gibi pek çok araştırmada öğrencilerin kütüphaneye ilişkin algıları ile ilgili bilgi toplanmasında ve analizinde nicel yaklaşımlara yer verildiği görülmektedir. Bu yaklaşımlar araştırmalarda önemli ve temel bilgileri ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte katılımcıların araştırmacının sorduğu soruları yanıtlamak zorunda bırakılması bazen önemli engellere yol açabilmektedir. Dolayısıyla nicel araştırmaların yanı sıra nitel yaklaşımlara da yer verilmesi konu ile ilgili

daha derin ve kapsamlı bilgiler elde edilmesini sağlayabilecektir. Bu bağlamda konuya ilgi duyan araştırmacılar, çizme ve yazma tekniği gibi nitel yaklaşımlar kullanarak daha farklı çalışma gruplarının kütüphane ile ilgili algılarının ortaya çıkarılması üzerinde araştırmalar yürütebilir. Bu çalışmanın sonuçlarının kütüphaneciler, akademisyenler, okul yöneticileri, öğretmenler, aile ve karar vericiler arasında konunun önemine ilişkin farkındalık sağlamasında ve bu yöndeki ortak çalışmaların artmasında etkili olması beklenmektedir.

Kaynakça

Aydın, A. (2004). *Okul kütüphanesinin çağdaş eğitime katkısı ve yasal dayanaklar açısından Türkiye'de durum* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Bayis, S. (2010). *4. 5. 6. ve 7. sınıf ilköğretim öğrencilerinin okuma ve kütüphane kullanım alışkanlıklarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Beck, S. E. ve Manuel, K. (2008). *Practical research methods for librarians and information professionals*. New York: Neal-Schuman Publishers.

Benek, İ. ve Akçay, B. (2018). Hayal dünyamda STEM! Öğrencilerin STEM alanında yaptıkları çizimlerin incelenmesi. *Journal of STEAM Education (J-STEAM), 1*(2), 79-107. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/en/pub/steam/issue/42077/506010

Burkert, N., Unterleitner, K., Rásky, É., ve Sprenger, M. (2020). Health concepts of elementary school pupils in Austria. *Wien Med Wochenschr, 170,* 203-211. Erişim adresi: https://doi.org/10.1007/s10354-019-0702-2

Cevher, N. (2015). *Ankara'daki halk kütüphanesi çocuk bölümlerinin çocukların okuma alışkanlığındaki rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches* (2. bs.). Thousand Oaks, London ve New Delhi: SAGE Publications.

Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches* (4. bs.). Thousand Oaks ve London: SAGE Publications.

Çelebi Erdoğan, Ş. (2019). *İlkokul öğrencilerinin kütüphaneye karşı tutumlarının ve algılarının incelenmesi: Bilkent Erzurum İlkokulu örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Dondukov, B. (2020). Examining the plays that preschool children prefer and the characteristics shaping them using draw and tell technique. *European Journal of Educational Sciences,* 2, 91-115. Erişim adresi: https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=876823

Erişti, S. D. ve Belet, Ş. D. (2010). İlköğretim öğrencilerinin yazılı anlatım ve resimlerinde kültür algıları. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 9*(33), 245-264. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/esosder/issue/6147/82534

Erişti, S. D. ve Kurt, A. A. (2011). Elementary school students' perceptions of technology in their pictorial representations. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry, 2*(1), 24-37. Erişim adresi: https://eric.ed.gov/?id=ED537810

Ersoy, A. ve Yılmaz, B. (2009). Yaşam boyu öğrenme ve Türkiye'de halk kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciliği, 23*(4). 803-834.

Finley, S. (2008). Arts based research. J. G. Knowles ve A. Cole (Ed.), *Handbook of the arts in qualitative research* içinde (s. 71-83). Los Angeles, CA: SAGE.

Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği. (2012, 11 Ocak). *T. C. Resmi Gazete* (Sayı: 28170). Erişim adresi: https://www.mevzuat.gov.tr

Halmatov, S. (2015). *Çocuk resimleri analizi ve psikolojik resim testleri: Çocuklar ve yetişkinler için* (2. bs.). Ankara: Pegem Akademi.

Hartel, J. (2014). An arts-informed study of information using the draw-and-write technique. *Journal of The Association for Information Science and Technology*, *65*(7), 1349-1367. Erişim adresi: https://doi.org/10.1002/asi.23121

Hartel, J. ve Savolainen, R. (2016). Pictorial metaphors for information. *Journal of Documentation, 72*(5), 794-812. doi: 10.1108/JD-07-2015-0080

Hilário, A.P. ve Augusto, F. R. (2019). An exploration of the practical and ethical issues of research using multi-visual methods with children affected by chronic pain. *Societies*, *9*(4), 2-12. Erişim adresi: https://doi.org/10.3390/soc9040081

Holsti, O. R. (1969). *Content analysis for the social science and humanities*. Reading, Mass.: Addison-Wesley Publishing.

Horstman, M., Aldiss, S., Richardson, A. ve Gibson, F. (2008). Methodological issues when using the draw and write technique with children aged 6 to 12 years. *Qualitative Health Research*, *18*(7), 1001-1011. doi: 10.1177/1049732308318230

International Federation of Library Associations and Institutions [IFLA]. (1999). IFLA / UNESCO School Library Manifesto 1999. Erişim adresi: https://www.ifla.org/publications/iflaunesco-school-library-manifesto-1999

International Federation of Library Associations and Institutions [IFLA]. (2003). *Guidelines for children's libraries services*. Erişim adresi: https://www.ifla.org/publications/guidelines-for-children-s-library-services?og=51

IFLA Library Services to Children and Young Adults Section. (2015). *How libraries for children and young adults are supporting development by providing access to information.* Erişim adresi: https://www.ifla.org/publications/node/9682

IFLA Library Services to Children and Young Adults Section. (2018). *IFLA guidelines for library services to children aged 0-18* (C. Rankin, Ed.). (2. bs.). Erişim adresi: https://www.ifla.org/publications/node/67343?og=51

IFLA School Libraries Section Standing Committee. (2015). IFLA school library guidelines (B. Schultz-Jones ve D. Oberg, Ed.). (2. bs.). Erişim adresi: https://www.ifla.org/files/assets/school-libraries-resource-centers/publications/ifla-school-library-guidelines.pdf

İleri, A. (2017). Okuma Kültürü ve Okul Kütüphaneleri Raporu 2017 / Okul Kütüphanecileri Derneği. *Türk Kütüphaneciliği*, *31*(2), 259-262. doi: 10.24146/tkd.2017.14

Joseph, P. ve Hartel, J. (2017). Visualizing information in the records and archives management (RAM) disciplines: Using Engelhardt's graphical framework. *Records Management Journal, 27*(3), 234-255. Erişim adresi: http://dx.doi.org/10.1108/RMJ-06-2016-0017

Keleş, C. (2013). *İlköğretim II. kademe öğretmen ve öğrencilerinin okul kütüphaneleri ve sınıf kitaplıkları hakkındaki görüşleri: Erzurum ili örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Koç, O. (2013). *Uluslararası Bakalorya Diploma Programı uygulayan özel okul kütüphanelerinde kütüphane hizmetleri* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Krippendorff, K. (2013). *Content analysis: An introduction to its methodology* (3. bs.). Los Angeles; London: SAGE Publications.

Machenjedze, N., Malindi, M. J. ve Mbengo, F. (2019). The feasibility of the draw-and-write technique in exploring the resilience of children orphaned by AIDS. *African Journal of AIDS Research*, *18*(1), 72-80. doi: 10.2989/16085906.2018.1556170

McMullena, J. M., MacPhailb, A. ve Dillonc, M. (2019). "I want to do it all day!"-Students' experiences of classroom movement integration. *International Journal of Educational Research*, 94, 52-64. doi: 10.1016/j.ijer.2018.11.014

Moola, F. J. (2020). Passive on the periphery: exploring the experience of physical activity among children and youth with congenital heart disease using the draw-andwrite technique. *The Arts in Psychotherapy*, *69*, 1-10. Erişim adresi: https://doi.org/10.1016/j.aip.2020.101662

Neuendorf, K. A. (2017). *The content analysis guidebook* (2. bs.). Los Angeles: SAGE.

Ogina, T. A. (2012). The use of drawings to facilitate interviews with orphaned children in Mpumalanga province, South Africa. *South African Journal of Education*, *32*(4), 428-440. doi: 10.15700/saje.v32n4a668

Öçalan, A. (2010). *Halk kütüphaneleri ve okul kütüphaneleri arasındaki işbirliği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Önal, İ. ve Alaca, E. (2015). Okul kütüphanesi kullanımında öğretmenlerin rolü ve sorumlulukları. *Bilgi Dünyası, 16*(1), 105-126. doi: 10.15612/BD.2015.482

Önal, H. İ. ve Topçu, Ö. Ş. (2013). Eğitimi gerçekleştirmek: Öğretim programlarında okul kütüphanelerinin yeri. *Bilgi Dünyası*, *14*(2), 306-328.

Özden, M. (2017). Ortaokul öğrencilerinin kitap ve kütüphane kavramına ilişkin metaforik algıları. *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, *7*(14), 1-34.

Padgett, D. K. (2008). *Qualitative methods in social work research* (2. bs.). Los Angeles: SAGE.

Pridmore, P. ve Bendelow, G. (1995). Images of health: Exploring beliefs of children using the 'draw-and-write' technique. *Health Education Journal*, *54*(4), 473-488. doi: 10.1177/001789699505400410

Sadık, F., Çakan, H. ve Artut, K. (2011). Çocuk resimlerine yansıyan çevre sorunlarının sosyo-ekonomik farklılıklara göre analizi. *Elementary Education Online*, *10*(3), 1066-1080. Erişim adresi: http://ilkogretim-online.org.tr/index.php/io/article/view/1576

Savaş, İ. (2014). *Çocuk resmi ve bilinçaltı* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Arel Üniversitesi, İstanbul.

Sewell, K. (2011). Researching sensitive issues: A critical appraisal of 'draw and-write' as a data collection technique in eliciting children's perceptions. *International Journal of Research & Method in Education*, *34*(2), 175-191. doi: 10.1080/1743727X.2011.578820

Türkcan, B. ve Bozkurt, M. (2015). İlkokul öğrencilerinin sosyal bilgiler dersi bağlamında kimlik, kültür ve yurttaşlık algıları. *Turkish Studies, 10/11*, 1501-1526. doi: http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.8639

Usherwood, B. (2004), Public libraries. J. Feather. ve P. Sturges. (Ed.), *International encyclopedia of information and library science* içinde (s. 530-531). New York: Taylor & Francis.

Sinner, A., Leggo, C., Irwin, R. L., Gouzouasis, P. ve Grauer, K. (2006). Arts-based educational research dissertations: Reviewing the practices of new scholars. *Canadian Journal of Education*, *29*(4), 1223-1270. Erişim adresi: https://eric.ed.gov/?id=EJ766913

Xu, J., Wang, P., Sturm, B. W. ve Wu, Y. (2020). How preschool children think about libraries: Evidence from six children's libraries in China. *Journal of Librarianship and Information Science, 52*(2), 428-440. doi: https://doi.org/10.1177/0961000618818887

Yavuzer, H. (2005). *Resimleriyle çocuk: Resimleriyle çocuğu tanıma* (11. bs.). İstanbul: Remzi Kitabevi.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. bs., tıpkı basım). Ankara: Seçkin.

Yılmaz, B. (2011). *Çocuk kütüphaneleri ve kütüphaneciliği*. Erişm adresi: https://docplayer.biz.tr/11440018-Cocuk-kutuphaneleri-ve-kutuphaneciligi.html

Yüksel Durukan, A. (2015). Dijital dünyada okul kütüphaneciliği ve 21. yüzyıl becerileri. *Milli Eğitim*, *44(*208), 106-120. Erişim adresi: https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/36142/406090

Summary

In this study, students' drawings and written expressions were used to reveal the perceptions, thoughts and experiences of the fifth grade students about the library and to learn their existing knowledge about the library.

Drawing is one of the important tools to reveal one's experiences, inner world, thoughts and knowledge structure. Drawing allows the individual to share his/her intelligence, social, cultural and educational achievements, psychological and personality traits with the environment (Savaş, 2014, p. III). Children can express their feelings and thoughts better with pictures or drawings (Benek & Akçay, 2018, p. 82). According to Vygotsky (Erişti & Belet, 2010, p. 247) children do not only learn written and pictorial forms of expression naturally, they construct information in their minds, think and interpret it logically as a result of interaction with their peers and those around them. Therefore, children describe their past experiences and current knowledge structures in written or visual forms according to their age. They communicate with their environment through painting (Savaş, 2014, p. V). In this process, the environment, past lives and interactions of children gain importance (Erişti & Belet, 2010, p. 248). Therefore, in this study, the socio-cultural environment they live in, the education they receive, the school environment (for example, having a library and librarian in the school), their past experiences and their own knowledge structures can be influential in the formation of students' perceptions about the library. There are many studies investigating how students perceive a concept or topic using drawing and writing techniques (For example, Erişti & Belet, 2010; Erişti & Kurt, 2011; Horstman et al., 2008; McMullena et al., 2019; Sewell, 2011). However, apart from a study in the field literature (Çelebi Erdoğan, 2019), no other study was found that reveals students' (primary and secondary school) perceptions of the library by using the drawing and writing technique. Çelebi Erdoğan also researched primary school students in his study. Therefore, this study is expected to make an important contribution to the field literature.

Qualitative research approaches were used in this study to reveal students' perceptions, thoughts and experiences about the library. Phenomenology and art-based inquiry research designs, which are qualitative research patterns, were used in the study. Using the purposeful sampling technique, the data were obtained with draw and write technique from 72 secondary school (5th grade) students who were continuing their education in the fall semester of 2018-2019 in Atatürk University Aydın Doğan Private Primary School (ATAÜNİADÖİO, n = 16), Sabancı Secondary School (SO, n = 41) and General Selahattin Demircioğlu Secondary School (OSDO, n=15) in city center of Erzurum. Content analysis method was used in the analysis of the data. The formula proposed by Holsti (1969, p. 140) for the two coders was used in the reliability calculation of the coding. Accordingly, the reliability levels for coding were calculated as .82 (82%) for "written expressions" and .85 (85%) for "pictorial representation". The total reliability of the coding was found to be .85 (85%). In the literature,

acceptable values of coding are stated as low when it is below .70, as high between .80 and .90 and as quite high when it is .90 and above (Krippendorff, 2013; Neuendorf, 2017). Therefore, it can be said that the coding is highly reliable.

The data obtained regarding the perceptions of fifth grade students about the library in their written expressions and drawings were collected under six main categories. Of these main categories, the first, third, fourth and fifth categories were divided into one sub-category and the second main category was divided into two sub-categories but the sixth main category was not divided into sub-categories (See. Table 1). Findings were presented through direct quotations of students' written expressions and supported by their drawings. In the presentation of the findings, along with the code names given to the students, the information about which school they attended was also indicated in parentheses. Since all students were in the fifth grade of secondary school, class information was not included in parentheses. According to the result of the study, it was determined that almost all of the students have information about the library, their attitude towards the library is positive, the first thing that comes to mind about library is the book and the shelf, they go to the library especially to read books and study, and they see the library as a quiet and comfortable environment. At the same time, it was concluded that the concept of librarian was not formed in most of the students and that their written expressions and pictures included the spatial features of the library rather than its functional features. This result shows that it is necessary and important to have a school library in schools and to employ librarians in creating the perception of library and librarian in students and in gaining the habit of using the library. The results of this study are expected to be effective in raising awareness of the importance of the issue among librarians, academics, school administrators, teachers, family and decision-makers and in increasing collaborative work in this direction.